

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERSITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Dávky státní sociální podpory v okrese

Benefits of State Social Support in the District

Student: Bc. Petra Kubáčková

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Mgr. Fachinelli Hana, Ph.D.

Ostrava 2010

Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně příloh vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 – 6, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 27.dubna 2010

.....
Bc. Petra Kubáčková

Obsah

1 Úvod	6
2 Charakteristika systému státní sociální podpory	9
2.1 Sociální politika v ČR.....	9
2.2 Státní sociální podpora.....	10
2.3 Historie podpory rodin s nezaopatřenými dětmi v České republice.....	11
2.4 Současná právní úprava, účel a mechanismus dávek SSP	14
2.4.1 Základní znaky a pojmy systému státní sociální podpory.....	15
2.4.2 Druhy dávek státní sociální podpory.....	18
2.5 Organizace a řízení státní sociální podpory	33
3 Analýza systému dávek státní sociální podpory v okrese Vsetín	35
3.1 Charakteristika okresu Vsetín	35
3.1.1 Míra nezaměstnanosti v okrese Vsetín.....	36
3.2 Analýza vyplacených dávek a nákladů na dávky v okrese Vsetín v letech 2005 - 2009	38
3.2.1 Čerpání finančních prostředků a výplata dávek SSP v okrese Vsetín v letech 2005 - 2009.....	38
3.2.2 Porovnání nároků na PND u fiktivních rodin	41
4 Vyhodnocení výsledků analýzy, návrhy a doporučení	54
4.1 Zhodnocení analýzy.....	54
4.2 Návrhy a doporučení.....	55
Závěr	57
Seznam použité literatury	59

1 Úvod

Státní sociální podpora je součástí sociálního systému v České republice. Z programu státní sociální podpory se poskytují dávky osobám (rodinným příslušníkům), kteří se nacházejí v zákonně uznatelné nepříznivé sociální situaci, kdy na sebe stát z části přebírá spoluodpovědnost za vzniklou tíživou sociální situaci. Česká republika na sebe přebírá tuto úlohu, protože se řadí mezi tzv. sociální státy. Jako sociální stát lze označit stát, který usiluje o ekonomické a sociální zabezpečení občanů, eliminace příjmových nerovností a udržitelný ekonomický rozvoj a růst.

Předmětem zájmu této diplomové práce je problematika systému státní sociální podpory ve vybraném okrese Vsetín. Dále se práce soustředí na změny, které systému státní sociální podpory přinesla reforma veřejných financí, jež začala svá ustanovení uplatňovat od 1. 1. 2008.

Dopad této reformy na dávky určené především pro rodiny s dětmi je zajímavý zejména proto, že rodiny s dětmi jsou považovány za ty skupiny obyvatel, které jsou nejvíce zranitelné jakýmkoliv zásahem státu ohrožující finanční zabezpečení rodin. Je zřejmé, že reforma, která by přinesla úspory do státního rozpočtu, by byla více než vítanou. Zároveň je zamýšleno v této práci provést ucelený a přehledný souhrn všech dávek, které mohou rodinám pomoci s jejich tíživou sociální situací či které by rodině neměly být odepřeny.

Na základě analýzy dávek státní sociální podpory poskytovaných okrese Vsetín v letech 2005 – 2009 bylo cílem mé práce zhodnotit dopady reforem veřejných financí na fungování systému SSP a formulovat návrhy a doporučení ke zlepšení systému SSP. Dále je pozornost zaměřena na porovnávání objemu vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky pro rodiny s dětmi v okrese Vsetín v souvislosti od prováděné reformy veřejných financí.

Cíl bude naplňován dvěma způsoby, a to analýzou vyplacených dávek a nákladů na dávky v okrese Vsetín v letech 2005 – 2009 a porovnáním situace fiktivních rodiny a jejich nároků na přídavky na děti v letech 2005 – 2009. Ne všechna politická rozhodnutí jsou totiž přínosná pro sociální stabilitu a přispívají k podpoře rodin či bezdětných občanů České republiky. Pro dosažení maximálního zviditelnění problémů reformy veřejných financí bude proto využito příkladů, které velmi názorně ukáží, jak byly ve výše uvedených letech dotčeny rodinné rozpočty fiktivních rodin.

První část analýzy této práce je zaměřena těmito směry:

1. Zjištění, zda vlivem legislativních změn nastolených zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, došlo ke snížení výdajů na jednotlivé dávky státní sociální podpory, což znamená ověřit si, zda došlo ke změně výše dávek SSP a zda se tato změna promítla i na snížení výdajů na jednotlivé dávky SSP v okrese Vsetín.
2. Porovnání nároků na základní rodinnou dávku, což je přídavek na dítě, u různých typů fiktivních rodin s příjmy na úrovni minimální mzdy a s příjmy na úrovni průměrné mzdy, před a po reformě veřejných financí.

Pro zvolené okruhy zjišťování vyplynuly následující hypotézy:

1. Vlivem legislativních změn nastolených zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, došlo ke snížení výdajů na jednotlivé dávky státní sociální podpory. Celkové výdaje na dávky státní sociální podpory v roce 2008 a 2009 byly nižší než v roce 2007.
2. Rodina s příjmy na úrovni minimální mzdy stále bude pobírat přídavek na dítě ve stejné výši. Rodina s příjmy na úrovni průměrné mzdy po reformě veřejných financí nebude pobírat přídavek na dítě, protože došlo ke snížení hranice, při které měla na uvedenou dávku nárok.

Pro dosažení cíle byly v práci použity metody analýzy, metoda srovnání a sběr statistických dat. V diplomové práci je považováno za vhodné zvolit jako techniku sběru požadovaných dat obsahovou analýzu. Tato technika byla vybrána i z toho důvodu, že je to objektivní analýza sdělení jakéhokoliv druhu. Taková analýza se užívá ke studiu dokumentů, což budou v případě této diplomové práce prioritně prameny sledovaných dat.

Za dokument je v tomto případě považováno statistické zpracování objemu vynaložených finančních prostředků na dávky státní sociální podpory v letech 2005 - 2009. Uvedené dokumenty byly poskytnuty na základě žádosti odpovědnou osobou, vedoucí oddělení dávek ÚP ve Vsetíně.

V první, teoretické části, je popsána sociální politika, charakteristika systému státní sociální podpory, všechny dávky státní sociální podpory ve sledovaném období 2005 – 2009, vymezení základních pojmů a následně je tato část zaměřena na porovnání systému státní sociální podpory před a po reformě veřejných financí.

Následující část se zabývá analýzou a porovnáním získaných informací a dat s cílem zjistit, jaké měla popisovaná reforma veřejných financí dopady na výdaje na jednotlivé dávky státní sociální podpory a srovnání podmínek nároků na tyto dávky ve vybraném okrese Vsetín ve sledovaném období 2005 – 2009.

Průzkumná část zahrnuje také zjišťování, jak se reforma veřejných financí dotkla vybraných typů rodin. Zjištěné poznatky jsou shrnuty v závěru práce.

Podkladem pro napsání diplomové práce jsou vedle odborné literatury, legislativních norem, článků a aktuálních informací z internetových zdrojů, také interní materiály Úřadu práce ve Vsetíně a odborné konzultace s vedoucí oddělení dávek SSP.

2 Charakteristika systému státní sociální podpory

Sociální zabezpečení se skládá ze tří systémů, kterými jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc.

2.1 Sociální politika v ČR

Sociální politiku je nutno vnímat jako celek, jako určitý systém s četnými komplikovanými vnitřními vazbami i s vazbami na ostatní prvky společenského systému. Sociální politika je tedy úzce vázána i na své společenské okolí. Je tedy vždy specifická v každé zemi a době, ale jsou jí zároveň vlastní i určité společné znaky.

K subjektům sociální politiky patří:

1. státní subjekty (státní, legislativní a správní) orgány na centrální úrovni a jejich odborné orgány, ministerstva a územní orgány sociálních věcí, např. úřad práce,
2. zaměstnanecké, odborové a samosprávné orgány,
3. zaměstnavatelské, zaměstnanecké a odborové orgány, např. svazy zaměstnavatelů, komory zaměstnavatelů
4. občanské iniciativy, např. dobročinné spolky
5. Regiony, místní komunity, obce, jejich orgány a instituce
6. rodiny a občané.¹

V moderní historii rozvoje společnosti se často lze setkat s pojmem sociální stát, resp. stát blahobytu (welfare state), který lze charakterizovat jako typ silného sociálního státu. Tento typ zavazuje jedince k účasti na společném zvládnutí života a zároveň si klade za cíl vytvořit určitý sociální systém ve jménu uskutečnění sociální spravedlnosti. Tento pojem také zavazuje stát, aby určitou formou zabezpečil své občany při základních ohroženích života. Mezi takové může patřit např. nemoc, pracovní úraz, nezaměstnanost, invalidita či stáří. Sociální stát musí působit proti ekonomické nouzi každého z občanů a přispívat ke spravedlivému vyrovnání mezi ekonomicky a sociálně slabšími a silnějšími. S účastí státu na hospodářském a sociálním rozvoji počítají v současné době všechny vyspělé ekonomiky.

Stát svoji činnost v sociální oblasti zajišťuje prostřednictvím sociální politiky. „Sociální politiku je možno vymezit několika přístupy:

¹ KNAUSOVÁ, I., *Vybrané kapitoly ze sociální politiky*, 2. vydání, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2005

1. Široké pojetí sociální politiky jako konkrétního jednání státu, které ovlivňuje sociální realitu dané společnosti v širokém měřítku.
2. Sociální politika jako součást hospodářské politiky, jejímž cílem je eliminace sociálních tvrdostí, které doprovázejí fungování tržního mechanismu. Toto pojetí redukuje sociální politiku na systém opatření v oblasti zaměstnanosti, mzdového vývoje a sociálního zabezpečení.
3. Nejužší pojetí sociální politiky, protože ztotožňuje sociální politiku se sociálním zabezpečením. Zde je sociální politika redukována na soubor opatření v oblasti důchodového zabezpečení, nemoci, sociální péče a pomoci rodinám s dětmi.“²

S ohledem na zaměření práce se tedy bude práce zabývat podrobněji státní sociální podporou.

2.2 Státní sociální podpora

Systém státní sociální podpory v České republice tvoří dávky, které jsou plně financovány ze státního rozpočtu a kterými se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby. Jsou určeny osobám, které se ocitly ve společensky uznaných sociálních situacích, primárně však rodinám s nezaopatřenými dětmi. Dávky jsou vypláceny oprávněným osobám, tedy zejména rodičům nezaopatřených dětí, nebo přímo dětem. V rámci systému státní sociální podpory jsou poskytovány tyto dávky: přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, sociální příplatek, porodné, pohřebné, dávky péstounské péče a příspěvek na bydlení. Pouze jedna dávka, příspěvek na bydlení lze přiznat i jiným osobám než rodičům nezaopatřených dětí.

Rodinné dávky podporují osobní nezávislost členů rodin, zejména pak žen a dětí. Rodinné dávky lze chápat jako:

- dávky, které pomáhají eliminovat existující či potencionální chudobu.
- dávky umožňují redistribuci finančních prostředků směrem k rodinám s dětmi, tedy rovnoměrnější rozložení nákladů na výchovu dětí mezi členy společnosti.

Dávky pro rodiny s dětmi nabývají zvláštního významu. Jejich poskytováním vláda ČR mnohdy skrytě či otevřeně sleduje propopulační cíle, a to i přesto, že se jejich efekty v tomto ohledu nikde neprokázaly. Výchova dětí znamená pro rodiny nejen zvýšené výdaje, ale také omezení ekonomické aktivity a příjmů z výdělečné činnosti. Rodinné dávky

² GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000.

tak představují prostředky, kterými lze naplnit požadavek sociální spravedlnosti, tedy to, aby nevznikala velká sociální nerovnost rozdělením společnosti na ty, kteří náklady na výchovu dětí nesou, a na ty, kteří z jejich „investic“ profitují.³

Péče o děti je podle Potůčka typicky smíšeným statkem, u něž nelze oddělit efekty jeho „spotřeby“ pro jedince, rodinu a společnost. Je ve veřejném zájmu, aby v zemi vyrůstala zdravá, vzdělaná a sebevědomá generace, a proto je také žádoucí, aby se na nákladech na péči a výchovu dětí podíleli společně rodiče i stát. Rozhodování o tom, zda děti mít či nemít, je také otázkou toho, co jsou rodiče ochotni výchově dětí obětovat, a co naopak jejich výchovou získají. Existence či neexistence rodinných dávek jistě není pro rozhodnutí rodičů mít či nemít děti nejdůležitějším faktorem, může však mít podpůrný charakter, kterým stát materiálně i symbolicky zájem o rodiny s dětmi projeví.⁴

To, že péče o děti je nezpochybnitelným závazkem státu, se promítlo i do znění článku č.32 Listiny základních práv a svobod, kde se praví, že rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.⁵

Podpora rodin je v daném čase ovlivňována historickým vývojem přístupů k sociálnímu zabezpečení v dané oblasti.

2.3 Historie podpory rodin s nezaopatřenými dětmi v České republice

Finanční podpora rodin s dětmi se u nás začala rozšiřovat v 70. letech 20. století. V socialistickém Československu byly přídavky na děti zavedeny od počátku jako dávka poskytovaná všem rodičům, kteří měli nezaopatřené děti. Přídavky však nebyly jedinou podporou pro rodiny. Byly dotovány ceny dětských oděvů, výživy, i péče v mateřských školách a jeslích. Zdravotní péče i vzdělání dětí a dospívajících byly financovány státním rozpočtem, rodiny měly prioritu také v přidělování bytů, přesto však měly nižší životní úroveň než rodiny bezdětných ekonomicky aktivních jedinců.

Po roce 1989 byly odstraněny všechny přímé i nepřímé dotace na dětskou výživu a ošacení v rámci liberalizace cen. Ostatní opatření k udržení vyrovnanosti státního rozpočtu pak přesunuly část nákladů na výchovu, vzdělání a zdravotní péči na rodiče, a tak se výdajová

³ SIROVÁTKA, T., *Česká sociální politika na prahu 21.století: efektivnost, selhávání, legitimita*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000.

⁴ POTŮČEK, M., *Křižovatky české sociální reformy*. 1. vydání. Praha: Slon, 1999.

⁵ Čl.32 odst.5 ústavního zákona č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod .

část rozpočtů rodin s dětmi značně rozrostla, aniž by se kvalita či rozsah poskytovaných služeb změnila.⁶

Rodinným dávkám věnoval značnou pozornost Scénář sociální reformy ze září 1990. Deklaroval, že přídavky na děti budou určeny všem dětem a podmínkou bude pouze to, aby o ně bylo řádně pečováno. Scénář také deklaroval zrovnoprávnění mateřské péče s placeným zaměstnáním a záměr upravit rodičovský příspěvek jako rodinný příjem.

Systém rodinných dávek se tvořil postupně a v průběhu let 1991-1995 byla provedena řada změn, které reagovaly na pokles reálných příjmů (mj. byla přijata zásada valorizace dávek). Vedle toho bylo směřováno k účelnější alokaci dávek vzhledem k potřebnosti jejich příjemců.

Přídavek na dítě byl poskytován ze systému nemocenského pojištění zaměstnavatelem podle počtu dětí. Zásadní systémová změna se odehrála v roce 1993. Přídavek na dítě se začal odvozovat od životního minima, čímž zohlednil věk dítěte, a tím i odlišnost nákladů na výchovu dětí v rozdílném věku. Věk dítěte byl rozčleněn do čtyř kategorií a tato úprava se stala výchozím krokem pro později zavedený systém státní sociální podpory.

Kromě toho byl poskytován příplatek k přídavku na dítě, který také jako dávka nemocenského pojištění pokrýval potřeby rodinám s dětmi dlouhodobě nemocnými nebo zdravotně postiženými. Po vzniku státní sociální podpory pak byla tato dávka transformována do sociálního příplatku.

V roce 1990 byl z důvodu zvýšení maloobchodních cen potravin zaveden pro všechny občany státní vyrovnávací příspěvek. Tento příspěvek byl v roce 1991 z důvodu zvýšení nákladů na tepelné energie poživatelům důchodů a nezaopatřeným dětem zvýšen. Všem ekonomicky aktivním však byla tato dávka v roce 1992 odňata a pobírali ji pouze důchodci, nezaopatřené děti a poživatelé rodičovského příspěvku. O rok později se okruh příjemců opět snížil, neboť nárok na dávku neměli ti poživatelé důchodu, jejichž příjem z výdělečné činnosti dosahoval výše minimální mzdy (v roce 1992 – 1995 činila 2 200,- Kč). Z univerzální dávky se tak stala dávka adresná, která po vzniku státní sociální podpory byla rovněž transformována do sociálního příplatku.

Významnou změnou v systému rodinných dávek bylo zavedení rodičovského příspěvku. Rodičovský příspěvek nahradil mateřský příspěvek a byl nově vyplácen do tří let věku dítěte.

⁶ POTŮČEK, M., *Křižovatky české sociální reformy*. 1. vydání. Praha: Slon, 1999.

System rodinných dávek zahrnoval i další dávky, které byly pak převedeny do systému státní sociální podpory. Jednalo se o podporu při narození dítěte (porodné), pohřebné, dávky pěstounské péče a zaopatřovací příspěvek pro manželku a dítě vojáka, který však byl v návaznosti na zrušení vojenské a civilní služby od 1. května 2006 zrušen.⁷

Z přehledu vývoje rodinných dávek je patrné, že systém vyjadřující podporu státu rodinám s dětmi byl značně roztržštěný. Některé dávky byly vázány na účast v nemocenském pojištění nebo důchodovém zabezpečení a tomuto stavu odpovídala i různost plátců. Státní sociální podpora vznikla s cílem:

- sjednotit dávky do jednoho komplexu,
- změnit koncepci nejvýznamnějších dávek,
- zavést dávky nové, které by reagovaly na dosud neřešené sociální situace.⁸

V říjnu roku 1995 tak vstoupil v platnost částečně, a od 1. 1. 2006 v plném rozsahu, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který představuje pro rodiny s dětmi ucelený systém pomoci.

Dne 21. 8. 2007 byl schválen, a 1. 1. 2008 nabyt účinnosti zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, kterým byla zahájena 1. etapa reformy veřejných financí a která mimo jiné přinesla řadu změn také v oblasti státní sociální podpory.

Zahájený proces reformy veřejných financí vyplynul z potřeby řešení vysokého a rychle rostoucího státního dluhu. Na tento nebezpečný trend byla Česká republika upozorňována již několik let nejen domácími ekonomy, ale také zahraničními institucemi (Evropskou komisí, Světovou bankou, Mezinárodním měnovým fondem). Největším problémem veřejných financí se stal neudržitelný růst mandatorních (zákonem přikázaných) výdajů.

Bylo zřejmé, že bez potřebných reformních kroků by se naše země dostala do dluhové pasti a na výdaje pro sociálně potřebné by finanční prostředky nezbyly.

Cílem reformy se tak z pohledu sociálního zabezpečení stalo:

- snižování vládního deficitu a zpomalení nárůstu vládního dluhu
- podpora rodin s dětmi
- posílení adresnosti sociálního systému
- sociálně citlivý přístup k ekonomicky neaktivní populaci

⁷ SIROVÁTKA, T., *Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000

⁸ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha : ASPI, 2007.

- zachování principu solidarity⁹

Záměrem státu bylo, že dopady reformy veřejných financí budou kompenzovány daňovými změnami, a přestože se sociální dávky vzhledem k větší adresnosti sníží, budou lidé pobírat vyšší čisté příjmy. Ministr dále avizoval pokračování sociálních reforem se záměrem nabídnout moderní trendy podpory rodin, které by nespočívaly pouze v distribuci sociálních dávek, ale také ve vytvoření široké nabídky rodinných služeb. Současně vyslovil záměr sociální systém do budoucna zjednodušit tak, aby byl levnější a efektivnější.¹⁰

2.4 Současná právní úprava, účel a mechanismus dávek SSP

Státní sociální podpora uplatňuje i nadále princip státem organizované solidarity, a to ve dvou směrech:

- od vysokopříjmových rodin k rodinám nízkopříjmovým,
- od bezdětných k rodinám s dětmi.

Těmto směrům pak odpovídají dva druhy dávek, které se k takovému účelu používají.

Dávky *horizontální* vyjadřují redistribuční proces, který směřuje od bezdětných rodin k rodinám s dětmi. V systému státní sociální podpory jsou označovány jako dávky netestované a řadí se k nim rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné a dávky péstounské péče.

Dávky *vertikální* nebo též testované pak představují směr, kterým se prostředky přerozdělují ve prospěch rodin s nízkými příjmy. K těm náleží přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení.

Vzájemné proporce výše těchto dávek a prostředků do jejich řešení vkládaných umožňuje realizovat mnoho variant státní podpory rodinám s dětmi, ale především umožňuje jedním systémem uskutečnit diametrálně odlišné pojetí sociální politiky. Změnou vah dávek vertikálních nebo horizontálních lze při stejném objemu vynakládaných prostředků provádět vysoce cílenou sociální politiku. Kombinace těchto dvou možností je základním nástrojem pro stanovení výše dávek státní sociální podpory a také okruhu jejich příjemců. Příjmová situace domácností žádajících o dávku je individuálně posuzována ve vztahu k životnímu minimu, čímž je zajištěna srovnatelnost příjmové situace rodin rozdílné velikosti a struktur.

⁹ MPSV, *Sociální reformy* [online].c 2007, poslední revize 8.11.2007 [cit. 16.1.2009]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz.cs.4747>>.

¹⁰ NEČAS, P. Slovo Petra Nečase, *Práce a sociální politika*, 2007, roč.4, č. 12. ISSN 0049-0962

Příjem domácnosti ve vztahu k životnímu minimu určuje míru podpory státu, což znamená, že s rostoucími příjmy se rozsah podpory snižuje. Systém státní sociální podpory se na rozdíl od systému sociální pomoci, zaměřuje na rodiny, které jsou svými příjmy nad úrovní životního minima, a při tom nezkoumá majetkové poměry. Na druhé straně si však klade za cíl na náklady způsobené určitou sociální situací pouze přispět, nikoliv zabezpečit jejich celou úhradu. Tento účel zajišťuje přesná definice sociální situace a nástrojem umožňujícím výpočet dávky je životní minimum společně s dalšími zákonem stanovenými parametry.¹¹

2.4.1 Základní znaky a pojmy systému státní sociální podpory

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, svými ustanoveními vymezuje základní podmínky nároku na dávky. Mezi tyto podmínky patří přesné stanovení, kdo je žadatelem o dávku, oprávněnou osobou, jaký je rozhodný příjem a další náležitosti.

Nárok na dávky má občan, pokud on a s ním posuzovaní členové domácnosti mají trvalý pobyt na území České republiky. U cizince se za trvalý pobyt na území České republiky považuje pobyt po uplynutí 365 dní ode dne hlášení k pobytu. Do této doby se nezapočítává období, kdy je osoba žadatelem o azyl. Nárok na výplatu všech dávek zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží. Výjimku tvoří dávky jednorázové, u kterých nárok zaniká uplynutím 1 roku ode dne, za který dávka náleží.

Dávky SSP nyní vyplácí ÚP, který je příslušný k rozhodování o dávkách. Jde o ÚP podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby. Žádosti o dávky SSP se podávají na tiskopisech MPSV a kompetentní pro jejich výplatu byly od 1. dubna 2004 do 31. prosince 2008 úřady práce a Magistrát hlavního města Prahy podle místa trvalého bydliště žadatele.¹²

Dávky SSP se vyplácí buď jednorázově do konce měsíce, následujícího po měsíci, v němž byla dávka přiznána: porodné, pohřebné, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla, nebo měsíčně, a to do konce měsíce následujícího po měsíci, za který náleží dávky: přídavek na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, nebo čtvrtletně v případech, kdy jsou měsíční dávky uvedené v bodu b) příliš nízké (do 100 Kč), nejpozději do konce měsíce následujícího po tomto čtvrtletí.

¹¹ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha : ASPI, 2007.

¹² Nároky na dávky státní sociální podpory. Dostupné z: <<http://www.portal.mpsv.cz/cos/ssp>>

Pokud byla dávka nesprávně přiznána či vyplacena v nižší výši, než v jaké náleží, nebo byla neprávem odepřena, popř. byla přiznána později, než měla být, dávka se zvýší nebo přizná, nejvýše však 3 roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na dávku.

Příjmy rozhodné pro určení nároku na dávky SSP zahrnují příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů, příjmy ze závislé činnosti (mzdy, platy), příjmy z podnikání nebo jiné samostatně výdělečné činnosti, majetkové příjmy, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy, dávky nemocenského pojištění (péče) a důchodového pojištění, hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání, příjmy ze zahraničí obdobné příjmům uvedeným v předchozích bodech. Také rodičovský příspěvek a přídavek na dítě se do rozhodných příjmů započítávají.

V případě příjmů podléhajících dani z příjmů fyzických osob se posuzují čisté příjmy, tj. příjmy po odpočtu výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení a dalších výdajů, odpočítávaných z takových příjmů podle zákona o daních z příjmů, po odpočtu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, pokud nebyly pojistné a příspěvek zahrnuty do těchto výdajů, a po odpočtu daně z příjmů připadající na tyto příjmy.

U testovaných dávek, u kterých se zjišťuje výše příjmů se za rozhodné období považuje, u přídavku na dítě předchozí kalendářní rok a u sociálního příplatku a bydlení je to předchozí čtvrtletí.

Rodinou se pro účely státní sociální podpory rozumí soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a dále, pokud se buď připravuje na budoucí povolání, nebo je zdravotně postižené, nejdéle však do 26 let.¹³

Životní minimum bylo v České republice, jako první oficiální hranice chudoby stanoveno zákonem č. 463/1991 Sb., a to koncem roku 1991. Tato hranice se stala významnou součástí sociální záchranné sítě, jejíž potřeba vznikla v souvislosti s uskutečňováním sociálně-ekonomické transformace společnosti. Do té doby představovala neoficiální hranici chudoby výše minimálního důchodu, který představoval jediný zdroj příjmu.¹⁴

Systém státní sociální podpory je s životním minimem svázán nepřímo, vztah k němu se do podmínek nároku však výrazně promítá, a to tak, že nárok na dávku vznikne pouze

¹³ BŘESKÁ, N.; BURDOVÁ, E.; VRÁNOVÁ, L. *Státní sociální podpora*. 12. aktualizované a doplněné vydání. Olomouc : ANAG, 2008.

¹⁴ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha : ASPI, 2007.

za podmínky, že příjem rodiny nepřesáhne částku životního minima násobenou stanoveným koeficientem. Životní minimum ovlivňuje také výši dávek, pokud jsou od jeho částek odvozeny (např. dávky péstounské péče).

Životní minimum stanovuje zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v němž je takové minimum definováno jako minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Od 1. ledna 2007 došlo k zásadní změně v jeho konstrukci. Od tohoto data již nejsou zohledňovány nezbytné náklady na bydlení, jako tomu bylo dříve, a částka životního minima je stanovena jednou částkou, která se liší podle věku a posuzovaného pořadí dané osoby. Z administrativních důvodů, aby nedocházelo k častému zvyšování o malé částky, se změnila také valorizační podmínka pro úpravu částek životního minima. Vládě vznikla povinnost zvýšit částky životního minima v pravidelném termínu od 1. ledna vždy, jakmile index spotřebitelských cen výživy a ostatních základních osobních potřeb vzroste v rozhodném období alespoň o 5%.¹⁵

Vzhledem k tomu, že se práce bude zabývat porovnáním výdajů na dávky v letech 2005 – 2008, je považováno za přínosné uvést přehled částek ŽM platného v těchto letech.

Tabulka č. 2.1

Částky životního minima platné pro rok 2005 a 2006

Částka na osobní potřeby	Rok 2005	Rok 2006
Dítě do 6 let	1 720 Kč	1 750 Kč
Dítě od 6 do 10 let	1 920 Kč	1 950 Kč
Dítě od 10 do 15 let	2 270 Kč	2 310 Kč
Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let	2 490 Kč	2 530 Kč
Ostatní občané	2 360 Kč	2 400 Kč
Částka na domácnost		
Domácnost s 1 osobou	1 940 Kč	2 020 Kč
Domácnost se 2 osobami	2 530 Kč	2 630 Kč
Domácnost se 3 nebo 4 osobami	3 140 Kč	3 260 Kč
Domácnost s 5 nebo více osobami	3 520 Kč	3 660 Kč

Zdroj: pro rok 2005 Zvýšení ŽM od ledna 2006, dostupné na: <http://www.manonucto.cz/aktualita.php?id=3>

Zdroj: pro rok 2006 Nařízení vlády 505/2005 Sb., o zvýšení částek životního minima

¹⁵ MPSV, *Sociální reformy* [online].c 2007, poslední revize 8.11.2007 [cit. 16.1.2009]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs.4775>>.

Poznámka: Úhrada nezbytných nákladů na bydlení byla od 1.1.2007 nahrazena doplatkem na bydlení podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Tabulka č. 2.2

Částky životního minima platné pro rok 2007, 2008 a 2009

Částka na osobní potřeby	
Jednotlivec	3 126 Kč
První dospělá osoba v domácnosti	2 880 Kč
Druhá dospělá osoba v domácnosti	2 600 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let	1 600 Kč
Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let	1 960 Kč
Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let	2 250 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2008.

Jak je již výše uvedeno, systém státní sociální podpory je s životním minimem svázán nepřímo, přesto se do podmínek nároku na dávky promítá výrazně.

Dále budou v textu popisovány jednotlivé dávky státní sociální podpory. Vzhledem k tomu, že od 1.1.2007 se změnil způsob výpočtu životního minima a od 1.1.2008 se vlivem reformy veřejných financí změnily podmínky pro poskytování dávek státní sociální podpory, bude věnována pozornost také srovnání podmínek nároků na jednotlivé dávky.

2.4.2 Druhy dávek státní sociální podpory

Systém státní sociální podpory v současné době upravuje celkem sedm dávek, kterými jsou:

a) dávky poskytované v závislosti na výši příjmu (testované):

- přidavek na dítě,
- sociální příplatek,
- příspěvek na bydlení.

b) dávky, u nichž se příjem nezjišťuje (netestované):

- rodičovský příspěvek,
- dávky péčovské péče,
- porodné,
- pohřebné¹⁶

¹⁶ MPSV, Státní sociální podpora, [cit. 17.4. 2010]. Dostupné z <<http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>>

Přídavek na dítě je pro rodiny s dětmi základní dávkou. Jde o dávku, která je nárokem dítěte, i když za něj uplatňuje nárok jeho zákonný zástupce. Je-li dítě již zletilé, vyplácí se přídavek na dítě přímo jemu. V případě, že je nezaopatřené dítě umístěno v ústavu, který mu poskytuje plné přímé zaopatření (strava, ošacení, ubytování), je dávka vyplácena přímo tomuto ústavu. U nezaopatřeného dítěte v ústavní péči se k příjmům společně posuzovaných osob nepřihlíží.

Přídavky se v závislosti na čistých příjmech rodiny v rozhodném období (tj. předchozím kalendářním roce) vyplácejí ve třech kategoriích: ve zvýšené, základní a snížené výměře, což představuje 0,32násobek, 0,28násobek a 0,14násobek částky životního minima potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb dítěte.

Přídavek ve zvýšené výměře náleží nezaopatřeným dětem, jestliže rozhodný příjem rodiny nepřevyšuje 1,1násobek životního minima rodiny; v základní výměře, jestliže nepřesahuje 1,8 násobek; ve snížené, pokud není vyšší než trojnásobek životního minima rodiny. (Rodiny s příjmem vyšším než je 3,0 násobek částky životního minima rodiny na přídavek na dítě nemají nárok.)

Tabulka č. 2.3

Výše přídavku na dítě k 1.1.2005 měsíčně při rozhodném příjmu v násobcích životního minima

Věk nezaopatřeného dítěte	Výše přídavku na dítě při rozhodném příjmu		
	Zvýšená výměra	Základní výměra	Snížená výměra
	1,1 násobek ŽM	Od 1,1 do 1,8 ŽM	Od 1,8 do 3,0 ŽM
Do 6 let	551 Kč	482 Kč	241 Kč
Od 6 do 10 let	615 Kč	538 Kč	269 Kč
Od 10 – 15 let	727 Kč	636 Kč	318 Kč
Od 15 do 26 let	797 Kč	698 Kč	349 Kč

Zdroj : MPSV dostupné na: http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_050111.812136.html

Tabulka č. 2.4

Výše přídatku na dítě k 1.1.2006 měsíčně při rozhodném příjmu v násobcích životního minima

Věk nezaopatřeného dítěte	Výše přídatku na dítě při rozhodném příjmu		
	Zvýšená výměra	Základní výměra	Snížená výměra
	1,1 násobek ŽM	Od 1,1 do 1,8 ŽM	Od 1,8 do 3,0 ŽM
Do 6 let	560 Kč	490 Kč	245 Kč
Od 6 do 10 let	624 Kč	546 Kč	273 Kč
Od 10 – 15 let	740 Kč	647 Kč	324 Kč
Od 15 do 26 let	810 Kč	709 Kč	355 Kč

Zroj : MPSV dostupné na: http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_050111.812136.html

Od 1.1.2007 do 31.12.2007, tedy před počátkem účinnosti zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, byl přídatek na dítě poskytován, pokud příjem rodiny nepřesáhl součin částky životního minima a koeficientu 4,0. Do tohoto data byla výše přídatku na dítě posuzována ve třech úrovních, a to:

- ve zvýšené výměře (pokud byl příjem rodiny menší než součin částky životního minima a koeficientu 1,5),
- v základní výměře (pokud byl příjem rodiny vyšší než 1,5 a menší než 2,4 násobek životního minima),
- ve snížené výměře (pokud byl příjem rodiny vyšší než 2,4 násobek životního minima).

Jeho výše za kalendářní měsíc byla stanovena násobkem částky ŽM dítěte. Vypočítá se tak, že se částka ŽM dítěte vynásobí příslušným koeficientem a zaokrouhlí se na celé koruny nahoru.

Tabulka č. 2.5

Výše přídatku na nezaopatřené dítě dle věku a příjmu rodiny k 1.1 2007

nezaopatřené dítě	snížená výměra	základní výměra	zvýšená výměra
do 6 let	256 Kč	496 Kč	576 Kč
od 6 do 15 let	314 Kč	608 Kč	706 Kč
od 15 do 26 let	360 Kč	698 Kč	810 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2007.

Od 1.1.2008 vznikne nárok na přídavek na dítě v případě, že příjem rodiny nepřekročí součin životního minima a koeficientu 2,4. Dávka je pak určena pevnou částkou, která je dána věkem dítěte.

Tabulka č. 2.6

Výše přídavku na nezaopatřené dítě dle věku při pevné výměře k 1.1. 2008

nezaopatřené dítě	pevná výměra
do 6 let	500 Kč
od 6 do 15 let	610 Kč
od 15 do 26 let	700 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2008.

Výplata přídavku je realizována následujícím způsobem: je-li nezaopatřené dítě nezletilé, pak se tento přídavek vyplácí tomu, kdo ho přímo zaopatřuje. Zpravidla je touto osobou rodič, nebo jiná osoba, která o něj pečuje na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Zletilému nezaopatřenému dítěti se dávka vyplácí od měsíce následujícího, kdy dovršilo zletilosti. Jde o dávku spadající do systému rodinných dávek vyplácených v rámci Nařízení 1408/71. V roce 2009 neproběhly žádné změny u této dávky.

Sociální příplatek je dávka určená rodičům, kteří pečují alespoň o jedno nezaopatřené dítě. Ve výši dávky se kromě příjmů rodiny odráží také některé další skutečnosti, jako je například zdravotní stav dítěte. Vzhledem k tomu, že je tato dávka konstruována jako dávka rodiče (popř. osoby za něj považované), nelze ji přiznat nezaopatřenému dítěti.

Zákonem je výslovně vyloučen nárok na sociální příplatek z titulu péče o dítě svěřené do pěstounské nebo předpěstounské péče a také z titulu péče o dítě, které je v plném přímém zaopatření ústavu.

Sociální příplatek v kalendářním čtvrtletí rodině náleží, pokud splní podmínky stanoveného příjmu v předchozím čtvrtletí. Příjem pro vznik nároku na dávku od 1.1.2008 musí být menší než součin životního minima dané rodiny a koeficientu 2,0.

Při stanovení výše dávky se částka ŽM dítěte násobí, jedná-li se o dítě zdravotně postižené, současně narozené děti do tří let věku, dítě studující na střední škole v denní formě nebo na vysoké škole v prezenční formě studia.

Částka ŽM dítěte a částka ŽM rodiny se také násobí, pokud jsou oba rodiče těžce zdravotně postižení, jedná-li se o osamělého rodiče, či je-li tento rodič také těžce zdravotně postižený.

V případě, že dítě pobírá částečný invalidní důchod, zvýhodňující koeficient zohledňující jeho zdravotní stav se nepoužívá. Jestliže je splněno více zvýhodňujících podmínek, určí se nárok na tuto dávku tak, že se nárok vypočte bez použití zvýhodňujících koeficientů a vedle toho pro každou situaci zvlášť. Poté se sečte sociální příplatek „základní“ s rozdíly ve výši dle každé jednotlivé situace.¹⁷

Tabulka č. 2.7

Výše sociálního příplatku na dítě podle příjmu úplné rodiny (oba rodiče) v násobcích životního minima a věku dítěte k 1.1.2005 měsíčně v Kč - bez dalších sociálních situací (při příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí)

Věk nezaopatřeného dítěte	Sociální příplatek při rozhodném příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí		
	1,0 násobek ŽM	1,2 násobek ŽM	1,4 násobek ŽM
Do 6 let	645 Kč	430 Kč	215 Kč
Od 6 do 10 let	720 Kč	480 Kč	240 Kč
Od 10 – 15 let	852 Kč	568 Kč	284 Kč
Od 15 – 26 let	934 Kč	623 Kč	312 Kč

Zdroj : MPSV dostupné na: http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_050111.812136.html

Tabulka č. 2.8

Výše sociálního příplatku na dítě podle příjmu úplné rodiny (oba rodiče) v násobcích životního minima a věku dítěte k 1.1.2006 měsíčně v Kč - bez dalších sociálních situací

Věk nezaopatřeného dítěte	Sociální příplatek při rozhodném příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí		
	1,0 násobek ŽM	1,2 násobek ŽM	1,4 násobek ŽM
Do 6 let	657 Kč	438 Kč	219 Kč
Od 6 do 10 let	732 Kč	488 Kč	244 Kč
Od 10 – 15 let	867 Kč	578 Kč	289 Kč
Od 15 – 26 let	949 Kč	633 Kč	317 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2006.

Do 31. 12. 2007 náležel sociální příplatek těm rodinám, jejichž příjem byl nižší než 2,20 násobek životního minima.

¹⁷ § 21, 22 Zákona č. 117/1995 sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka č. 2.9

Výše sociálního příplatku podle věku dítěte a příjmu úplné rodiny v násobcích životního minima k 31. 12. 2007

Věk nezaopatřeného dítěte	Sociální příplatek při rozhodném příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí		
	1,0 násobek ŽM	1,6 násobek ŽM	2,0 násobek ŽM
do 6 let	873 Kč	437 Kč	146 Kč
od 6 do 15 let	1070 Kč	535 Kč	179 Kč
od 15 do 26 let	1228 Kč	614 Kč	205 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2007.

Tabulka č. 2.10

Výše sociálního příplatku podle věku dítěte a příjmu úplné rodiny v násobcích životního minima od 1. 1. 2008

Věk nezaopatřeného dítěte	Sociální příplatek při rozhodném příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí		
	1,0 násobek ŽM	1,6 násobek ŽM	2,0 násobek ŽM
do 6 let	800 Kč	320 Kč	0 Kč
od 6 do 15 let	980 Kč	392 Kč	0 Kč
od 15 do 26 let	1125 Kč	450 Kč	0 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2008.

Od 1.1.2008 došlo ke snížení koeficientu z 2,2 násobku ŽM na 2,0 násobek ŽM. Nejde o dávku spadající do systému rodinných dávek vyplácených v rámci Nařízení 1408/71. Jako sociální výhodu ji posuzovat jen v případě, že migrující pracovník spolu s celou rodinou žije ve státě výkonu zaměstnání.

Účelem **příspěvku na bydlení** je přispět rodinám na náklady spojenými s bydlením. Jedná se o jedinou dávku systému státní sociální podpory, která je poskytována i rodinám bezdětným či jednotlivcům.

Tabulka č. 2.11

Výše příspěvku na bydlení podle příjmu rodiny v násobcích životního minima a počtu společně posuzovaných osob k 1.1.2005 měsíčně v Kč

Počet společně posuzovaných osob	Příspěvek na bydlení podle příjmu rodiny a počtu společně posuzovaných osob		
	1,0 násobek ŽM	1,2 násobek ŽM	1,4 násobek ŽM
1 osoba	728 Kč	485 Kč	243 Kč
2 osoby	949 Kč	633 Kč	317 Kč
3 nebo 4 osoby	1178 Kč	785 Kč	393 Kč
5 a více osob	1320 Kč	880 Kč	440 Kč

Zroj : MPSV dostupné na: http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_050111.812136.html

Tabulka č. 2.12

Výše příspěvku na bydlení podle příjmu rodiny v násobcích životního minima a počtu společně posuzovaných osob k 1.1.2006 měsíčně v Kč

Počet společně posuzovaných osob	Příspěvek na bydlení podle příjmu rodiny a počtu společně posuzovaných osob		
	1,0 násobek ŽM	1,2 násobek ŽM	1,4 násobek ŽM
1 osoba	758 Kč	505 Kč	253 Kč
2 osoby	987 Kč	658 Kč	329 Kč
3 nebo 4 osoby	1223 Kč	815 Kč	408 Kč
5 a více osob	1373 Kč	915 Kč	458 Kč

Zdroj: Dostupné na: <http://www.volny.cz/pavel.toth/ssp/pbydl.htm>

Od 1.1 2006 byla dávka poskytována nájemci bytu či vlastníkovu nemovitosti, ve které byl trvale hlášen, pokud jeho příjem a příjem dalších společně posuzovaných osob nepřesáhl 1,60 násobek životního minima.

Od 1.1.2007 došlo k zásadní změně v konstrukci této dávky, která souvisela se změnou konstrukce životního minima. Jak bylo již v části věnované životnímu minimu zmíněno, součástí jeho konstrukce není od 1.1.2007 částka potřebná k zajištění nákladů na domácnost, neboť odůvodněné náklady pomáhá uhradit dávka ze systému hmotné nouze doplatek na bydlení.

Nově koncipovaný příspěvek na bydlení vychází ze zásady, že každá domácnost může za bydlení vynaložit pouze část svých příjmů. Hraniční hodnotou jsou tzv. sociálně únosné náklady na bydlení. Tyto náklady tvoří 30% (v Praze 35%) příjmů rodiny (osoby).

Nyní má tedy na příspěvek na bydlení nárok nájemce bytu, uživatel družstevního bytu a také vlastník nemovitosti, pokud sociálně únosné náklady na bydlení nestačí k pokrytí

skutečných nákladů na bydlení. Nárok na dávku vznikne za podmínky, že náklady na bydlení posuzovaných osob přesahují částku součinu rozhodného příjmu rodiny a koeficientu 0,3 (v Praze 0,35) a zároveň součin rozhodného příjmu rodiny a koeficientu 0,30 (v Praze 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

Pro výpočet výše příspěvku na bydlení jsou stanoveny tzv. normativní náklady na bydlení, jejichž výše je odstupňována podle počtu společně posuzovaných osob a také podle velikosti obce. Normativní náklady na bydlení zahrnují pro nájemní byty částky nájemného v souladu se zákonem o nájemném a pro byty vlastníků či pro družstevní byty obdobné náklady, které vycházejí z propočtů Českého statistického úřadu. Dále se u všech typů bydlení zahrnují do normativních nákladů ceny služeb a energií, které jsou propočítány podle průměrné spotřeby na počet členů domácnosti.

Od 1.1.2007 do 31.12.2007 byly částky normativních nákladů stanoveny zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Od 1.1.2008 jsou tyto náklady každoročně nově stanoveny nařízením vlády, a to společně s náklady srovnatelnými s nájemným a částkami, které se započítávají za pevná paliva. Zmocnění vlády stanovit každoročně toto nařízení zajišťuje, aby výše vyplacené dávky odpovídala nejen vývoji nájemného, ale také změně cen služeb a energií. Od 1.1.2009 platí Nařízení vlády č. 449/2008, kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2009 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částky, které se započítávají za pevná paliva, a částky normativních nákladů na bydlení.

Výše příspěvku na bydlení se vypočte jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30 (v Praze 0,35).¹⁸

Rodičovský příspěvek prošel od počátku vzniku státní sociální podpory mnoha významnými změnami a nejinak tomu bylo i po reformě veřejných financí. V systému sociálního zabezpečení rodin s dětmi je jednou z nejdůležitějších dávek. Řadí se mezi dávky netestované, je proto možné jej při dodržení zákonem stanovených podmínek přiznat každému, kdo pečuje od dítě, které nárok na tuto dávku zakládá.

V roce 2005 se výše rodičovského příspěvku spočítala jako součin částky na osobní potřeby rodiče (ta činila 2360 Kč resp. 2490 Kč, byl-li rodič sám nezaopatřeným dítětem)

¹⁸ § 24, 25, 26, 27, 28 Zákona č. 117/1995 sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

a koeficientu 1,54, takže to bylo 3.635 Kč měsíčně; a byl-li rodič sám nezaopatřeným dítětem (např. vysokoškolský student), potom to byla částka 3.835 Kč.¹⁹

Od 1.1.2006 rodičovský příspěvek náležel ve výši 1,54násobku částky životního minima na výživu a ostatní základní osobní potřeby rodiče. Výše rodičovského příspěvku tak činila 3696 Kč měsíčně. Pokud byl rodičem nezaopatřené dítě, byla to částka 3897 Kč měsíčně.²⁰

Od 1.1.2007 náležel ve výši 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře, což bylo 7.582,- Kč. Do tohoto data se nárok na dávku nevztahoval k nejmladšímu dítěti v rodině.

Od 1.1.2008 má na rodičovský příspěvek nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc, celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině.

Zásadní změna podmínek pro pobírání rodičovského příspěvku přinesla rodičům možnost rozhodnout se o délce čerpání a společně s tím i o výši příspěvku. Rodiče mohou zvolit:

- rychlejší čerpání ve výši 11.400,- Kč měsíčně za podmínky, že žadatel má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, jejíž výše činí nejméně 380,-Kč za kalendářní den. Dávka je vyplácena po skončení výplaty peněžitě pomoci v mateřství do 24 měsíců věku dítěte.
- Klasické čerpání ve výši 7.600,-Kč měsíčně za podmínky, že žadatel má nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské dávky v souvislosti s porodem. Dávka je vyplácena po skončení peněžitě pomoci v mateřství do 36 měsíců věku dítěte.
- Pomalejší čerpání ve výši 7.600,-Kč po peněžitě pomoci v mateřství nebo od narození dítěte do 21 měsíců. Od 21 do 48 měsíců věku dítěte je pak dávka vyplácena ve výši 3.800,- Kč.

O vybranou dobu a výši čerpání musí rodič písemně požádat na předepsaném formuláři. Nárok na rodičovský příspěvek je specificky upraven pro případ, že je dítě zdravotně postižené. Nárok vzniká ode dne posouzení dítěte jako dlouhodobě zdravotně postiženého, dlouhodobě těžce zdravotně postiženého nebo po skončení čerpání rodičovského příspěvku ve zvýšené výměře na rodičovský příspěvek v základní výměře 7 600,- Kč do 7 let

¹⁹ Rodičovský příspěvek, Dostupné na: http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_050111.812136.html

²⁰ Rodičovský příspěvek, Dostupné na: <http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/prehled-davek/rodicovsky-prispevek/>

věku dítěte, a to bez ohledu na to, jaká možnost byla zvolena před posouzením zdravotního stavu dítěte. Při péči o zdravotně postižené dítě platí odchylka od obecné úpravy, a sice, že toto dítě nemusí být nejmladším v rodině. Pokud je dítěti, které zakládá nárok na dávku, přiznán příspěvek na péči podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, má rodič pečující o dítě do 7 let věku nárok na rodičovský příspěvek v poloviční výši. Pokud je dítě starší 7 let a pobírá výše uvedený příspěvek na péči, nárok na rodičovský příspěvek nevzniká. Je-li dítě ve věku 7-10 let a příspěvek na péči mu nebyl přiznán, rodičovský příspěvek od 1.1.2009 do 31.12.2009 náleží ve výměře 3000,- Kč.

Od 1.1.2010 se věková hranice pro poskytnutí rodičovského příspěvku pro dítě s nepříznivým zdravotním stavem II. a III. stupně změní, a tato bude poskytována až do 15. roku věku dítěte.

V souvislosti s poskytováním této dávky působí omezující opatření, kterým je dodržení podmínky, že dítě může navštěvovat předškolní zařízení pouze v určeném rozsahu daným zákonem.

Vzhledem k tomu, že rodičovský příspěvek náleží mezi dávky netestované, může rodič svým příjmem z výdělečné činnosti zlepšovat sociální situaci rodiny, aniž by byl o tuto dávku připraven. Jedinou podmínkou, kterou zákon klade je, aby péče o dítě byla v době, kdy je rodič výdělečně činný, zajištěna jinou zletilou osobou.²¹

Dávky pěstounské péče jsou zaměřeny na podporu náhradní rodinné péče. Ze systému státní sociální podpory jsou vypláceny tyto dávky:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- odměna pěstouna,
- příspěvek při převzetí dítěte,
- příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Dítě i pěstoun však mohou pobírat i další dávky státní sociální podpory, splní-li jejich podmínky nároků. Výjimku tvoří sociální příplatek, který na děti v pěstounské péči nenáleží.

Nárok na **příspěvek na úhradu potřeb dítěte** má nezletilé dítě svěřené do pěstounské péče a po dosažení zletilosti nejdéle do 26 let v případě, že je nezaopatřené a trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby společně s osobou, která byla jeho pěstounem do dosažení zletilosti.

²¹ § 30, 30 a, 30 b, 31, 32 Zákona č. 117/1995 sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Výše příspěvku je stanovena takto:

- nezaopatřené nezletilé dítě má nárok na dávku ve výši 2,3 násobku životního minima dítěte,
- nezletilé zaopatřené dítě má nárok na dávku ve výši 1,4 násobku životního minima dítěte.

Odlišná výše příspěvku je stanovena v případě, že dítě v pěstounské péči má z důvodu nepříznivého zdravotního stavu zvýšené náklady na své potřeby. Výši příspěvku na úhradu potřeb u dětí s nepříznivým zdravotním stavem je shrnuta v následující tabulce.

Tabulka č. 2.13

Dávka pěstounské péče -úhrada potřeb dítěte s nepříznivým zdravotním stavem k 1.1.2009

Nezaopatřené dítě ve věku:	dlouhodobě nemocné	dlouhodobě zdrav. postižené	dlouhodobě těžce zdrav. postižené
	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
do 6 let	3 760	4 640	4 960
od 6 do 15 let	4 606	5 684	6 076
od 15 do 26 let	5 288	6 525	6 975
Zaopatřené nezletilé dítě :	dlouhodobě nemocné	dlouhodobě zdrav. postižené	dlouhodobě těžce zdrav. postižené
	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
od 15 let věku do zletilosti	6 110	7 540	8 060

Zdroj: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je vyplácen pěstounovi, po dosažení zletilosti pak stejně jako u přídavku na dítě, je vyplácen tomuto dítěti. V případě, že je dítě v plném přímém zaopatření ústavu, tato dávka mu nenáleží. Jestliže dítě pobírá důchod z důchodového zabezpečení (např. sirotčí), dávka náleží jen ve výši rozdílu mezi příspěvkem a výší důchodu.²²

²² § 37, 38, 39 Zákona č. 117/1995 sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka č. 2.14

Dávka pěstounské péče - příspěvek na úhradu potřeb dítěte k 31.12.2007

dítě do 6 let	6 880 Kč
dítě od 6 do 10 let	7 860 Kč
dítě od 10 do 15 let	9 080 Kč
dítě od 15 do 26 let	9 960 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2007.

Tabulka č. 2.15

Dávka pěstounské péče - příspěvek na úhradu potřeb dítěte od 1.1.2008 dosud

dítě do 6 let	8 000 Kč
dítě od 6 do 15 let	9 000 Kč
dítě od 15 do 26 let	10 000 Kč

Zdroj: Břeská, N., Burdová, E., Vránová, L. Státní sociální podpora. Praha : ANAG, 2008.

Odměna pěstouna ve zvláštních případech je určena pěstounům, kteří mají v pěstounské péči 3 a více dětí nebo dítě, které je podle zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni závislosti II, III nebo IV. Výše odměny činí za kalendářní měsíc součin životního minima jednotlivce a koeficientu 5,50. Odměna se dále zvyšuje o součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 0,50 za každé další dítě, o které pěstoun pečuje. Je-li dítě závislé na péči jiné fyzické osoby ve II., III. nebo IV. stupni závislosti, odměna se zvyšuje o součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,75 za každé takové dítě.

Odměna pěstouna ve zvláštních případech se posuzuje jako plat. Náleží pouze za předpokladu, že pěstoun nebyl po celý kalendářní měsíc výdělečně činný a plnil podmínky péče o děti. Odměna pěstounovi náleží i po dobu pracovní neschopnosti, avšak nejdéle po dobu jednoho kalendářního měsíce jejího trvání.

Výslovně je vyloučen souběh odměny pěstouna ve zvláštních případech a odměny pěstouna (viz. předchozí dávka), pokud se jedná o výkon pěstounské péče v zařízeních (např.SOS vesničky). V těchto případech je odměna poskytována podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.²³

²³ § 40 a, 40 b Zákona č. 117/1995 sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Reforma veřejných financí na výše uvedené dávky pěstounské péče vliv neměla. Jedinou dávkou, u které došlo ke změně, je následně popisovaný příspěvek při převzetí dítěte, který se již neodvíjí od výše životního minima, ale je stanoven pevnými částkami.

Odměna pěstouna vyjadřuje způsob společenského uznání a podporu osob, které pečují o dítě v pěstounské péči. Nárok na tuto dávku má pěstoun po dobu, po kterou pečuje o dítě a dále též po dobu, po kterou má dítě po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na odměnu pěstouna má pečující osoba i tehdy, když dítě nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že je poživatelem důchodu z důchodového pojištění a jeho výše je stejná nebo větší než výše uvedený příspěvek.²⁴

K 1. lednu 2007 činí odměna pěstouna za jedno dítě 3 126 Kč měsíčně. Výše odměny pěstouna je stanovena jako součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00 za každé dítě svěřené do pěstounské péče.²⁵

Účelem **příspěvku při převzetí dítěte** je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, které obvykle přichází z ústavní péče bez vlastních osobních věcí. Nárok na dávku má pěstoun, který na základě soudního rozhodnutí převzal dítě do pěstounské péče. Výše příspěvku je závislá na věku dítěte.

Tabulka č. 2.16

Výše dávek pěstounské péče k 1.1.2005 měsíčně v Kč na jedno dítě

Věk nezaopatřeného dítěte v pěstounské péči pěstouna	Příspěvek při převzetí dítěte	Odměna pěstouna
Dítě do 6 let	6 880 Kč	1 180 Kč
Od 6 do 10 let	7 680 Kč	1 180 Kč
Od 10 do 15 let	9 080 Kč	1 180 Kč
Od 15 do 26 let	9 960 Kč	1 180 Kč

Zdroj: Dostupné na: <http://www.volny.cz/pavel.toth/ssp/ppodm.htm>

²⁴ § 40 Tamtéž.

²⁵ Odměna pěstouna, Dostupné na:

http://vismo.obce.cz/hanusovice/dokumenty2.asp?u=3720&id_org=3720&id=27533

Tabulka č. 2.17

Výše dávek pěstounské péče k 1.1.2006 měsíčně v Kč na jedno dítě

Věk nezaopatřeného dítěte v pěstounské péči pěstouna	Příspěvek při převzetí dítěte	Odměna pěstouna
Dítě do 6 let	7 000 Kč	1 200 Kč
Od 6 do 10 let	7 800 Kč	1 200 Kč
Od 10 do 15 let	9 240 Kč	1 200 Kč
Od 15 do 26 let	10 120 Kč	1 200 Kč

Zdroj: Dostupné na: <http://www.volny.cz/pavel.toth/ssp/ppodm.htm>

Tabulka č. 2.18

Výše dávek pěstounské péče od 1.1.2007 dosud měsíčně v Kč na jedno dítě

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna měsíčně v Kč
1 dítě	3 126 Kč
2 děti	6 252 Kč
3 děti	17 193 Kč
4 děti	18 756 Kč
1 dlouhodobě těžce zdravotně postižené	17 193 Kč

Zdroj: Dostupné na: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Nárok na **příspěvek na zakoupení motorového vozidla** má pěstoun, který má v pěstounské péči nejméně 4 děti a zakoupil nebo zajistil celkovou opravu vozidla. Toto vozidlo nesmí být používáno k výdělečné činnosti.

Výše dávky činí 70 % pořizovací ceny vozidla nebo prokázaných výdajů na jeho opravy, nejvýše však 100 000,- Kč. Součet příspěvků v období posledních 10 let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout částku 200 000,- Kč.

Pokud pěstoun osobní motorové vozidlo do 5 let od poskytnutí příspěvku prodá, daruje, začne jej používat k výdělečné činnosti nebo přestane vykonávat pěstounskou péči, je povinen poměrnou část příspěvku vrátit. Výjimkou pro vrácení poměrné části je případ, kdy pěstoun přestane vykonávat pěstounskou péči z vážných zdravotních důvodů.²⁶ Také této dávky se reforma veřejných financí v žádném směru nedotkla.

V souvislosti s porodem dítěte vzniká v systému státní sociální podpory nárok na **porodné**. Důvodem existence porodného je úmysl přispět rodiči na nákup věcí potřebných pro dítě, proto se skutečnost, zda rodič o dítě pečuje či nikoli, nezkoumá. Na tuto dávku má nárok:

- žena, která dítě porodila,

²⁶ § 42 Zákona č. 117/1995 sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

- otec dítěte, jestliže žena, která porodila, zemřela a porodné jí ani jiné osobě nebylo vyplaceno,
- osoba, která převzala dítě do jednoho roku jeho věku do trvalé péče nahrazující péči rodičů (nárok vzniká ode dne převzetí a jde –li o totéž dítě, náleží pouze jedenkrát).

Pro děti narozené od 1.1.2005 byla výše porodného následující:

1 dítě 8 600 Kč

2 děti 20 640 Kč

3 děti 51 600 Kč

4 děti 68 800 Kč

5 dětí 86 500 Kč²⁷

Pro děti narozené do 31. března 2006 porodné činilo 5-ti násobek částky ŽM na osobní potřeby dítěte. Narodily-li se dvě děti současně, pak výše porodného činila 6-ti násobek a v případě narození 3 a více dětí 10-ti násobek součtu částek ŽM na osobní potřeby těchto dětí.

Pro děti narozené od 1.dubna 2006 do 31. prosince 2006 činilo porodné při narození jednoho dítěte 10násobek částky ŽM na osobní potřeby dítěte. Narodily-li se dvě a více dětí současně, pak výše porodného činí 15násobek součtu částek ŽM na osobní potřeby těchto dětí.²⁸

Od 1.1.2007 byla výše porodného odvozena od částky životního minima do šesti let věku. Výše částek se odvíjela od počtu narozených dětí a činila:

- při porodu jednoho dítěte 17.760,-Kč,
- při porodu dvojčat 53.120,-Kč,
- při vícedětném porodu byla dávka poskytována ve výši součtu částek 1.600,-Kč odpovídajících počtu narozených dětí vynásobeném koeficientem 15.

Od 1.1.2008 je výše porodného stanovena bez ohledu na počet narozených dětí částkou 13 000,- Kč za každé narozené dítě.

Účelem **pohřebného** je přispět občanům na náklady spojené s pohřbem.

Do 31.12.2007 náležela tato dávka každé osobě, která prokázala, že vypravila pohřeb.

Od 1.1.2008 došlo k zásadnímu zúžení okruhu osob, kterým může být tato dávka přiznána.

²⁷ Porodné, Dostupné na: http://www.tiscali.cz/mone/mone_center_050111.812136.html

²⁸ Porodné, Dostupné na: <http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/prehled-davek/porodne-a-pohrebne/>

Nárok vznikne osobě, která:

- vypravila pohřeb dítěti (nezaopatřenému ke dni smrti),
- vypravila pohřeb rodiči nezaopatřeného dítěte.

Pokud splňuje podmínky nároku více osob, dávka se vyplatí jen jednou, a to tomu, kdo uplatní nárok na dávku jako první. Nárok na dávku vzniká dnem pohřbení. Výše pohřebného činí 5.000,-Kč a tato dávka je vyplácena jednorázově.

Je potřeba zmínit ještě 2 dávky, které ale byly již zrušeny. Jedná se o:

- příspěvek na péči o dítě v zařízení vyžadující okamžitou pomoc
- příspěvek na školní pomůcky

Příspěvek na školní pomůcky byl nově zaveden do systému dávek státní sociální podpory od června 2006. Jednalo se o jednorázovou dávku ve výši 1000,- Kč, kterou mohli žádat rodiče dítěte, které nastupovalo do první třídy základní školy. Dávky vyplatil odbor státní sociální podpory Úřadu práce ve Vsetíně poprvé v červenci 2006. S účinností od 1. ledna 2008 byl příspěvek na školní pomůcky zrušen.

Jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Příspěvek při péči o dítě v zařízení vyžadující okamžitou pomoc byl do systému dávek SSP zařazen od 1.10.2005. Do 30. 6. 2006 však žádost o příspěvek v okrese Vsetín nikdo neuplatnil. S účinností od 1.6.2006 byla tato dávka zrušena.

2.5 Organizace a řízení státní sociální podpory

Organizace a řízení ve věcech státní sociální podpory je upraveno zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Pokud tento zákon nemá zvláštní ustanovení, postupuje se v řízení podle obecných předpisů o správním řízení.

Úřady práce jako orgány I. stupně rozhodující o nároku jednotlivé dávky vyplácejí. Dále přezkoumávají správnost a úplnost předložených podkladů, kontrolují povinnosti fyzických a právnických osob, které jsou zákonem uloženy, ukládají pokuty za porušení povinností. Zaměstnanci úřadů práce jsou oprávněni vyžadovat od dotčených fyzických a právnických osob potřebnou součinnost. O skutečnostech, o nichž se dozvěděli v souvislosti

s poskytováním dávek, jsou zaměstnanci povinni zachovávat mlčenlivost. Proti rozhodnutím úřadů práce jsou odvolacími orgány krajské úřady.

Ministerstvo práce a sociálních věcí je v oblasti státní sociální podpory zmocněno k vydávání prováděcích předpisů. Mimoto je správcem informačního systému o dávkách a k provádění zákona je povinno zajišťovat aplikační program.²⁹

²⁹ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000.

3 Analýza systému dávek státní sociální podpory v okrese Vsetín

3.1 Charakteristika okresu Vsetín

Okres Vsetín je součástí Zlínského kraje, který zahrnuje okresy Zlín, Kroměříž a Uherské Hradiště. Zlínský kraj se nachází na východě České republiky a jeho východní okraj tvoří hranici se Slovenskem. Rozloha samotného okresu je 1142,87 km², počet obyvatel je 145 814 osoby (hustota zalidnění je 128 obyvatel na 1 km²). V okrese Vsetín je 59 obcí, z toho 6 měst a 1 městys. Převládajícím typem obcí okresu jsou obce s menším počtem obyvatel, 77% obcí má méně jak 2000 obyvatel. Z celkového počtu obyvatelstva pak 57% žije ve městech.

Dávky státní sociální podpory vyplácí v okrese Vsetín Úřad práce ve Vsetíně a další 4 úřady, kde jsou zřízeny kontaktní místa pro vyplacení těchto dávek. Jsou to města Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm, Karolínka a Horní Lideč.

Podmínky, které v okrese ovlivňují výplatu dávek jsou například velikost vytvořených zdrojů, cenová a mzdová dynamika nebo také vývoj nezaměstnanosti.

Velikost a dynamika vytvořených zdrojů v ekonomice ovlivňuje významně i systém sociálního zabezpečení. Závažné problémy se vyskytují v případě zpomalení či poklesu ekonomického růstu. Pokles růstu má často dopady v oblasti nezaměstnanosti, vzrůstu chudoby, životních nákladů a jiných negativních sociálních jevů, což vyvolává potřeby růstu sociálních výdajů. Rychlá dynamika vytvořených zdrojů, potom umožňuje i zvyšování a úpravy jednotlivých dávek.

V případě cenové a mzdové dynamiky je třeba stanovit valorizace a pravidla jejich uplatňování. Růst cen se promítá bezprostředně nejenom do zvyšování dávek, ale i do růstu nákladů institucí, zabezpečujících celý sociální systém, což vyvolává další vzestup sociálních výdajů. Vzhledem k tomu, že peněžité dávky sociálního zabezpečení jsou odvozeny v zásadě z výdělku, je vývoj v oblasti pracovních příjmů významným faktorem vývoje nově vyměřovaných dávek sociálního zabezpečení.

Vývoj nezaměstnanosti má výrazné dopady do státní sociální podpory, v důsledku poklesu peněžních příjmů nezaměstnaných se zvyšuje počet příjemců jednotlivých dávek i jejich výše.³⁰

³⁰ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha : ASPI, 2007.

3.1.1 Míra nezaměstnanosti v okrese Vsetín

Jedním z ukazatelů, které mohou ovlivňovat dávky SSP je míra nezaměstnanosti. Tento ukazatel, však nepřímo ovlivňuje dávky SSP, jelikož pokud je jeden rodičů nezaměstnaný, druhý může být zaměstnaný a nebo může vykonávat svou práci v jiném okrese než, kde je žadatelem o dávky. Jelikož může mít určitý vliv na dávky, je potřeba tento ukazatel zmínit.

V 1. pololetí roku 2008 Úřad práce ve Vsetíně zaznamenal výrazně příznivější vývoj míry nezaměstnanosti než v předchozích dvou letech. V tomto období se MN snížila o více jak 1% vůči stejnému období předešlého roku. Ve 2. pololetí však došlo v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí k růstu míry nezaměstnanosti. Ke dni 31.12.2008 byla míra nezaměstnanosti v okrese Vsetín 7,31%, což je o 0,17% více než ve stejném období předešlého roku. V příloze č. 6 je v grafu možné sledovat křivky vývoje míry nezaměstnanosti, které výrazně odráží celkový vývoj ekonomiky v posledních čtyřech letech. V roce 2006, 2007 a v 1. polovině 2008, tedy období ekonomického růstu, má vývoj míry nezaměstnanosti klesající tendenci. Ve 2. polovině roku 2008 začíná míra nezaměstnanosti růst. První výraznější nárůst míry nezaměstnanosti byly zaznamenány mezi měsíci červen a červenec 2008. Další nárůst byl zaznamenán v posledních dvou měsících roku 2008. Na obou nárůstech se podílí sezónní vlivy a zároveň jde o začátek ekonomické recese, která se naplno projevila v roce 2009.

Trend vývoje míry nezaměstnanosti v České republice, ve Zlínském kraj, tak i v okrese Vsetín se v roce 2008 vyvíjel obdobně jako v roce 2007. Meziroční mírný nárůst míry nezaměstnanosti ke dni 31.12.2008 vůči stejnému datu roku 2007 (ze 7,14% na 7,31%) činil 0,17%. Přesto byla v roce 2008 zaznamenána nejnižší míra nezaměstnanosti za posledních téměř 11 let. K 30.6.2008 byla míra nezaměstnanosti 5,92%, nižší hodnota byla naposledy v červenci 1997, a to 5,8%.

Kromě ekonomické krize měla také na vývoj nezaměstnanosti vliv tzv. cyklická nezaměstnanost. V srpnu přicházejí do evidence noví uchazeči o zaměstnání z řad absolventů škol a v prosinci přicházejí do evidence noví uchazeči o zaměstnání z řad sezónních zaměstnanců.

Vývoj nově hlášených a vyřazených uchazečů je v jednotlivých měsících roku 2007 a 2008 obdobný. V roce 2008 však Úřad práce ve Vsetíně zaevidoval o 265 nových uchazečů

o zaměstnání více, než v roce 2007. Zároveň se z evidence Úřadu práce ve Vsetíně v roce 2008 vyřadilo o 1 711 uchazečů o zaměstnání méně než v roce předešlém.

Ke dni 31.12.2008 Úřad práce ve Vsetíně dlouhodobě evidoval 32,8% uchazečů o zaměstnání (v evidenci déle než 12 měsíců). V letech 2006 a 2007 tato skupina tvořila více než 40% všech evidovaných uchazečů o zaměstnání. K 31.12.2008 tvoří největší skupinu uchazečů o zaměstnání uchazeči evidovaní do 3 měsíců (34,8%). Snížení podílu dlouhodobě nezaměstnaných je přikládáno aktivnímu přístupu Úřadu práce ve Vsetíně při práci s těmito uchazeči o zaměstnání a zároveň příchodu nových uchazečů o zaměstnání ve 4. čtvrtletí roku 2008. Příchody nových uchazečů do evidence ÚP ve Vsetíně souvisí s ekonomickou krizí a cyklickou nezaměstnaností.

Snížení počtu dlouhodobě evidovaných a zároveň navýšení počtu uchazečů ve skupině uchazečů do 3 měsíců se projevilo v průměrné délce evidence uchazečů, která k 31.12.2007 činila 722 dnů a k 31.12.2008 poklesla o 108 dnů na průměrných 614. Průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání evidovaných na Úřadu práce ve Vsetíně poprvé meziročně poklesla od začátku zjišťování tohoto údaje, tedy od roku 1998.

Úřad práce ve Vsetíně zaznamenal v roce 2009 dramaticky zhoršující se situaci nejen v oblasti volných pracovních míst ale i evidovaných uchazečů o zaměstnání. Tento trend pokračuje od druhé poloviny roku 2008, kdy se v okrese Vsetín začala projevovat celosvětová ekonomická recese. Výrazný pokles volných pracovních míst byl zaznamenán již mezi měsíci září a říjen 2008, kdy došlo k poklesu počtu volných pracovních míst z 1 785 na 1 262, tj. o 29%. Tento trend pokračoval až do konce roku 2009, tzn. že počet nahlášených míst na našem úřadu práce meziměsíčně klesá již 15 měsíců nepřetržitě. K 31.12.2009 evidoval Úřad práce ve Vsetíně 250 volných pracovních míst. Ve srovnání se stavem na konci roku 2008, kdy jsme evidovali 776 míst, se jedná o pokles o 526 míst, tedy o 68%.

Stejně dramatická situace byla i v roce 2009 na straně nabídky na trhu práce. Počáteční mírný nárůst počtu uchazečů o zaměstnání jsme zaznamenali mezi měsíci říjen a listopad 2008, kdy počet uchazečů o zaměstnání meziměsíčně vzrostl z 4 781 na 4 926, tj. o 145 uchazečů, tedy o necelá 3%. Trend nárůstu počtu uchazečů však pokračoval i v následujících v měsících a v průběhu celého roku 2009 pak nabíral na intenzitě. K 31.12.2008 evidoval Úřad práce ve Vsetíně 5 532 uchazečů o zaměstnání, o rok později to bylo již 9 407, tj. nárůst o 70%.

K 31.12.2009 byla míra nezaměstnanosti v okrese Vsetín 12,34%. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2008 došlo k nárůstu ze 7,31% na 12,34%, tj. o 5,03%. Míra nezaměstnanosti 12,34% je čtvrtou nejvyšší mírou nezaměstnanosti od roku 1990 v okrese Vsetín, vyšší míra nezaměstnanosti byla pouze v prvních třech měsících roku 2004.

U většiny uchazečů ze skupiny dlouhodobě nezaměstnaných se vyskytují určitá omezení, která výrazně ovlivňují jejich šanci při uplatnění na trhu práce:

- zdravotní omezení,

péče o dítě, či mimořádná péče o dlouhodobě postiženého člena rodiny,
nedostačující praxe v oboru,
společenská nepřizpůsobivost,
nedostatečná kvalifikace,
vyšší věk.³¹

Míra nezaměstnanosti je jedním z mnoha ukazatelů, které mohou dávky SSP ovlivňovat, v analýze s ní ale pracováno nebude .

3.2 Analýza vyplacených dávek a nákladů na dávky v okrese Vsetín v letech 2005 - 2009

Systém SSP v okrese Vsetín je stejně jako v jiných okresech zřízen zákonem č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. V následující části je provedena analýza vyplacených dávek a nákladů na dávky SSP v okrese Vsetín a jsou zde zjišťovány změny, které nastaly v důsledku reformy veřejných financí.

3.2.1 Čerpání finančních prostředků a výplata dávek SSP v okrese Vsetín v letech 2005 - 2009

Provedená analýza čerpá z tabulky uvedené v příloze č. 1 o počtu vyplacených dávek a z tabulky uvedené v příloze č. 2

Zaopatřovací příspěvek byl vyplacen ještě v roce 2005, a to ve smyslu uplatnění zpětného nároku. Od ledna 2005 již nelze dávku přiznat, vzhledem k tomu, že došlo ke zrušení základní vojenské a civilní služby.

Příspěvek na školní pomůcky byl nově zaveden do systému dávek státní sociální podpory od června 2006. O jednorázovou dávku ve výši 1000,- Kč mohli žádat rodiče dítěte, které nastupuje do první třídy základní školy. Dávky vyplatil odbor státní sociální podpory

³¹ Interní materiály ÚP Vsetín (zpráva o situaci na trhu práce v okrese Vsetín z roku 2008 a 2009)

Úřadu práce ve Vsetíně poprvé v červenci 2006. Od ledna 2008 byla tato dávka zcela zrušena. Do 30. června 2008 mohli o příspěvek zpětně požádat rodiče dětí, které začaly plnit povinnou školní docházku v roce 2007.

Příspěvek při péči o dítě v zařízení vyžadující okamžitou pomoc byl do systému dávek SSP zařazen od 1.10.2005. Do 30. 6. 2006 žádost o příspěvek nikdo neuplatnil. S účinností od 1.6.2006 byla tato dávka zrušena.

Systém státní sociální podpory úzce navazuje na životní minimum, kdy se vztah k životnímu minimu promítá nejen do podmínek nároku na dávky státní sociální podpory, ale i do výše dávek, které se odvozují zpravidla od částek tvořících životní minimum vynásobené stanoveným koeficientem. Přijetím zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, došlo od 1. ledna 2008 ke změnám dávek poskytovaných podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Úpravou koeficientů se zúžil okruh osob, které mají nárok na přídavek na dítě a sociální příplatek a zároveň došlo ke snížení výše sociálních příplatků. K uvedenému datu byly nově přehodnoceny nároky na tyto dávky státní sociální podpory. Novela zákona o SSP zavedla zcela nové principy pro posuzování nároku na dávku rodičovský příspěvek, proto bylo nutné na základě nových žádostí znovu posoudit nárok na dávku i u klientů, kteří ji pobírali před 1. lednem 2008.

Nárok na dávku pohřebné byl zpřísněn na pouze určité případy úmrtí ve vztahu k nezaopatřeným dětem, což se projevilo ve snížení počtu přiznaných dávek pohřebného v roce 2008.

Novela zákona o SSP se promítla do výše čerpání finančních prostředků i v roce 2009, zejména snížením u dávek přídavek na dítě a pohřebné, což souvisí s nižším počtem klientů, kteří mají na dávky nárok.

Další část analýzy této práce se bude zabývat zjištěním, zda vlivem legislativních změn nastolených zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, došlo ke změně výše dávek SSP a zda se tato změna promítla i na snížení výdajů na jednotlivé dávky SSP v okrese Vsetín.

U testovaných dávek státní sociální podpory, kterými jsou přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení, byly zjištěny následující závěry.

U přídavku na dítě došlo ke snížení výdajů oproti roku 2005 až o 42,28%, v porovnání s rokem 2007 výdaje také poklesly a to o 37,72 %, přičemž důvod je spatřen ve snížení koeficientu pro poskytnutí dávky z 4,0 na koeficient 2,4. Tato dávka je od počátku roku 2008

vyplácena v pevné výši, která je odstupňovaná podle věku dítěte. Toto omezení by podle ministerstva mělo být kompenzováno výrazným zvýšením daňových slev na děti a tím také motivovat rodiče hledat práci a zamezit zneužívání sociálního systému.

Výdaje na sociální příplatek se rovněž snížily. Nejvíce to bylo oproti roku 2005, kdy výdaje poklesly o 38,54%. I zde vidíme hlavní příčinu poklesu objemu vyplacených prostředků ve snížení koeficientu z původního 2,2 násobku životního minima na nynější 2,0 násobek životního minima. Tím došlo ke zúžení okruhu rodin, které na dávku mají nárok a zároveň ke snížení dávky.

Příspěvek na bydlení měl také nejvyšší snížení výdajů v porovnání s rokem 2005 a to 47,81 %. Oproti roku 2007 již takové markantní snížení vidět není, tady byl pokles výdajů o 4,49%. U této dávky je nutné doplnit několik souvislostí s jejím vývojem. Zákon č. 112/2006 Sb. provedl zásadní úpravu, kdy od 1.1.2007 výše dávky závisí nejen na příjmu, ale též na skutečných nákladech na bydlení a velikosti obce, kde se byt nachází. Nové podmínky pro přiznání dávky způsobily v roce 2007 snížení počtu vyplacených příspěvků na bydlení i menší objem vyčerpaných finančních prostředků.

Nejvyšší hodnota omezení vyšla podle analýzy výpočtů u příspěvku na školní pomůcky. Tato dávka byla k 1. 1. 2008 zrušena, ale žadatelé na ni mohli uplatnit nárok do 30. 6. 2008. Snížení výdajů na tuto dávku v porovnání s rokem 2007 ve výši 98,42% je tedy odůvodnitelné touto skutečností.

Druhou nejvyšší hodnotou je dávka pohřebné - pokles o 89,14 %. Změna nastala v adresátovi dávky. Od 1. ledna 2008 pohřebné náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR.

V porovnání s roky 2006, 2007 a 2008 je porodné nejméně změněnou dávkou z pohledu prováděné analýzy. Výdaje na tuto dávku se snížily o 23,38% oproti roku 2007. Avšak oproti roku 2005 výdaje na porodné vzrostly téměř jednou tolik. A v porovnání s rokem 2006 jsou tyto výdaje téměř stejné.

Zvýšení výdajů je možné pozorovat u dávek pěstounské péče a to v porovnáním s rokem 2005, kdy výdaje vzrostly téměř o polovinu. Od roku 2007 byl zaznamenán už jen malý nárůst výdajů. V případě dávek pěstounské péče zde byl odstraněn automatický valorizační mechanismus zvyšování dávky a částky příspěvku při převzetí do pěstounské péče jsou stanoveny v pevné částce. Vzhledem k tomu, že u dávek pěstounské péče se podmínky

pro jejich poskytnutí, kromě příspěvku při převzetí dítěte, žádným způsobem nezměnily, nárůst výdajů přičítáme zvýšenému zájmu pečovat o děti v pěstounské péči.

Následující dávkou s rostoucími výdaji je rodičovský příspěvek a jeho výsledná hodnota růstu oproti roku 2005 je až o 118 %. Pravděpodobně zejména díky tomuto navýšení patří Česká republika se svým sociálním systémem mezi nejvstřícnější v Evropě v porovnání délky rodičovské dovolené a výše rodičovského příspěvku v poměru k průměrné mzdě. Až čtyřleté pobírání této dávky není zavedeno nikde jinde v Evropě, v řadě zemí je kratší než jeden rok. Vzhledem k výši dávky, délce nároku a snadné dostupnosti se ukázalo, že se rodičovský příspěvek může stát atraktivní dávkou pro migrující občany z okolních států Evropské Unie.

Zákon č. 112/2006 Sb. provedl zásadní úpravu rodičovského příspěvku spočívající v razantním zvýšení této dávky a zavedení vazby jeho výše na průměrnou mzdu. Zvýšené částky byly poprvé vyplaceny za leden 2007 v únoru 2007, což se výrazně promítlo v čerpání finančních prostředků za rok 2007. V tomto roce je nárůst výdajů ještě o necelé 4 % vyšší než byl v roce 2008.

I v roce 2009 došlo téměř u všech dávek k poklesu čerpání finančních prostředků, s výjimkou příspěvku na bydlení a dávky pěstounské péče.

Všeobecně lze tedy z těchto dat vyčíst, že reforma veřejných financí uskutečněná k 1.1.2008 v oblasti dávek státní sociální podpory měla v okrese Vsetín redukující účinek.

Výše je již v provedené analýze uvedeno, porovnání objemu vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky před a po reformě veřejných financí. Reforma veřejných financí začala uplatňovat svůj vliv na dávky od 1. 1. 2008. Druhá část této kapitoly bude zaměřena na porovnání situace vázané na rodiny a rodinné dávky v letech 2005 – 2009 a zároveň i to, jaká situace u těchto rodin nastala po reformě veřejných financí v roce 2008. Pro dosažení maximálního zviditelnění problémů reformy veřejných financí bylo využito příkladů, které názorně ukáží, jak byly ve výše uvedených letech dotčeny rodinné rozpočty fiktivních rodin.

3.2.2 Porovnání nároků na PND u fiktivních rodin

Tato část analýzy je zaměřena na porovnání nároků na přídavek na dítě, u různých typů fiktivních rodin s příjmy na úrovni minimální mzdy a s příjmy na úrovni průměrné mzdy, před a po reformě veřejných financí.

Vzhledem k tomu, že za základní rodinnou dávku v systému státní sociální podpory je považován přídavek na dítě, je proto předmětem zjištění, jak se reformní změna dotkla nároků na tuto dávku u vybraných typů rodin.

S využitím příkladů je poukázáno na rozdílnost příjmů u různých rodin, kdy typologie takových rodin bude následující:

1. Rodina

Oba rodiče pracují, dosahují příjmů na úrovni minimální mzdy. Rodinu dále tvoří dvě děti ve věku 8 a 16 let. Ve druhém případě budou oba rodiče dosahovat příjmů na úrovni průměrné mzdy, která byla platná v daných letech.

2. Rodina

Jeden z rodičů pracuje a dosahuje příjmu na úrovni minimální mzdy. Druhý rodič nemá příjem z výdělečné činnosti, je veden v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti. Rodinu dále tvoří dvě děti ve věku 8 a 16 let. Ve druhém případě, který bude porovnáván s prvním, bude pracující rodič dosahovat příjmu na úrovni průměrné mzdy, která byla platná v daných letech.

3. Rodina

Rodinu tvoří matka samoživitelka, která dosahuje příjmu na úrovni minimální mzdy a dvě děti ve věku 8 a 16 let. Ve druhém případě matka bude dosahovat příjmu na úrovni průměrné mzdy, která se odvíjela od daných nařízení v uvedených letech.

Je zřejmé, že typologie uvedených rodin není vyčerpávající, je ale velmi příkladná a zahrnuje v sobě převážnou většinu typů rodin, které jsou v naší společnosti přítomny.

Nejprve budou popisovány příklady rodin s příjmem na úrovni minimální mzdy, kterým se rozumí příjem rodiny po odečtu výdajů na pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění a po odpočtu daně z příjmu. Minimální mzda je stanovena zákonem č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, ve znění pozdějších předpisů. Na základě tohoto zákona byla stanovena výše rozhodného příjmu pro výpočet nároku na přídavek na dítě od 1.10.2005. Posuzovaným obdobím pro nárok na PND od 1.10.2005 je rok 2004. Minimální mzda činila v roce 2004 6700 Kč. Posuzovaným obdobím pro nárok na PND od 1.10.2006 je rok 2005. Minimální mzda činila v roce 2005 7 185 Kč. Posuzovaným obdobím pro nárok na PND od 1.10.2007 je rok 2006. Minimální mzda činila v roce 2006 od 1. 1. 2006 do 30. 6. 2006 7 570 Kč. Od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006 činila 7 955 Kč. Posuzovaným

obdobím pro nárok na PND od 1.10.2008 je rok 2007. Minimální mzda činila v roce 2007 8 000 Kč. Posuzovaným obdobím pro nárok na PND od 1.10. 2009 je rok 2008. Minimální mzda činila v roce 2008 8000 Kč.

1. RODINA – nárok na PND s příjmy na úrovni MM v letech 2005 – 2009

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2005:

Příjem manžela	69 324 Kč / rok 2004
Příjem manželky	65 496 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$69\,324 + 65\,496 = 134\,820$ Kč / rok 2004
Životní minimum rodiny činí	$3\,140 + 1\,920 + 2\,490 = 7\,550 \times 12 = 90\,600$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$134\,820 / 90\,600 = 1,48$$

Koeficient 1,48 určuje, že dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 538 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 698 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2006:

Příjem manžela	81 816 Kč / rok 2005
Příjem manželky	69 816 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$81\,816 + 69\,816 = 151\,632$ Kč / rok 2005
Životní minimum rodiny činí	$3\,260 + 1\,950 + 2\,530 = 7\,740 \times 12 = 92\,880$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$151\,632 / 92\,880 = 1,63$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 1,63 určuje výši přídavku na dítě v základní výměře, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 546 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 709 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2007:

Příjem manžela	90 920 Kč / rok 2006
Příjem manželky	78 920 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$90\,920 + 78\,920 = 169\,840$ Kč / rok 2006
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$169\,840 / 116\,280 = 1,46$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 1,46 určuje výši přídavku na dítě v základní výměře, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 608 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 698 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2008:

Příjem manžela 93 120 Kč / rok 2007

Příjem manželky 81 120 Kč

Příjem dětí 0 Kč

Celkový příjem rodiny $93\,120 + 81\,120 = 174\,240$ Kč / rok 2007

Životní minimum rodiny činí $2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$174\,240 / 116\,280 = 1,5$$

Od 1. 1. 2008 již koeficient neurčuje typ výměry, protože přídavek na dítě je od tohoto data stanoven pevnými částkami. V případě 1. rodiny je tedy důležité, že svými příjmy nepřekročili pro nárok na dávku zákonem stanovený koeficient 2,4. Dítě ve věku 8 let má od 1. 10. 2008 nárok na přídavek na dítě ve výši 610 Kč dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1.10.2009

Příjem manžela 106 800 Kč/ rok 2008

Příjem manželky 85 440 Kč

Příjem dětí 0 Kč

Celkový příjem rodiny $106\,800 + 85\,440 = 192\,240$ Kč/ rok 2008

Životní minimum rodiny činí $2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$192\,240 / 116\,280 = 1,65$$

Dítě ve věku 8 let má tedy nárok na přídavek na dítě ve výši 610 Kč dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

2. RODINA – nárok na PND s příjmy na úrovni MM v letech 2005 – 2009

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2005:

Příjem manžela	70 092 Kč / rok 2004
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	70 092 Kč / rok 2004
Životní minimum rodiny činí	$3\,140 + 1\,920 + 2\,490 = 7\,550 \times 12 = 90\,600$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$70\,092 / 90\,600 = 0,77$$

Koeficient 0,77 určuje, že dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 615 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 797 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2006:

Příjem manžela	82 584 Kč / rok 2005
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	82 584 Kč / rok 2005
Životní minimum rodiny činí	$3\,260 + 1\,950 + 2\,530 = 7\,740 \times 12 = 92\,880$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$82\,584 / 92\,880 = 0,89$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 0,89 určuje výši přídatku na dítě ve zvýšené výměře, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 624 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 810 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2007:

Příjem manžela	93 500 Kč / rok 2006
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	93 500 Kč / rok 2006
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$93\,500 / 116\,280 = 0,80$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 0,80 určuje výši přídatku na dítě ve zvýšené výměře, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 706 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 810 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2008:

Příjem manžela	96 000 Kč / rok 2007
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	96 000 Kč / rok 2007
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$96\,000 / 116\,280 = 0,83$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 0,83 je menší než hraniční koeficient 2,4, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 610 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2009:

Příjem manžela	106 800 Kč / rok 2008
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	106 800 Kč / rok 2008
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$106\,800 / 116\,280 = 0,91$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 0,91 je menší než hraniční koeficient 2,4, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 610 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

3. RODINA – nárok na PND s příjmy na úrovni MM v letech 2005 – 2009

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2005:

Příjem matky	69 324 Kč / rok 2004
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$3\,140 + 1\,920 + 2\,490 = 7\,550 \times 12 = 90\,600$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$69\,324 + 12\,000 + 20\,400 = 101\,724 / 90\,600 = 1,12$$

Koeficient 1,12 určuje základní výměru, to znamená, že dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 538 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 698 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2006:

Příjem matky	81 816 Kč / rok 2005
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$3\,260 + 1\,950 + 2\,530 = 7\,740 \times 12 = 92\,880$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$81\,816 + 12\,000 + 20\,400 = 114\,216 / 92\,880 = 1,23$$

Koeficient 1,23 určuje základní výměru přídavku na dítě. Dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 546 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 709 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2007:

Příjem matky	90 920 Kč / rok 2006
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 1\,960 + 2\,250 = 7\,090 \times 12 = 85\,080$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$90\,920 + 12\,000 + 20\,400 = 123\,320 / 85\,080 = 1,45$$

Koeficient 1,45 určuje zvýšenou výměru přídavku na dítě. Dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 706 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 810 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2008:

Příjem matky	93 120 Kč / rok 2007
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 1\,960 + 2\,250 = 7\,090 \times 12 = 85\,080$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$93\,120 + 12\,000 + 20\,400 = 126\,320 / 85\,080 = 1,48$$

Koeficient 1,48 je menší než hraniční koeficient 2,4 a tudíž dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 610 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni MM od 1. 10. 2009:

Příjem matky	106 800 Kč / rok 2008
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 1\,960 + 2\,250 = 7\,090 \times 12 = 85\,080$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$106\,800 + 12\,000 + 20\,400 = 139\,200 / 85\,080 = 1,63$$

Koeficient 1,63 je menší než hraniční koeficient 2,4 a tudíž dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 610 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

V další části bude pozornost zaměřena na ověření nároku na PND opět u stejných typů rodin, avšak příjmy těchto rodin se budou pohybovat na úrovni průměrné mzdy v národním hospodářství. Průměrná měsíční mzda v národním hospodářství je stanovena na základě Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí, přičemž tato byla pro rok 2004 podle sdělení č. 261/2005 určena ve výši 18 035 Kč, pro rok 2005 byla podle Sdělení č. 302/2006 určena PM ve výši 19 000 Kč, dále pak pro rok 2006 byla podle Sdělení č.137/2007 určena PM ve výši 20 200 Kč a PM pro rok 2007 byla stanovena Sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí ve výši 21 600 Kč a PM pro rok 2008 ve výši 23 542 Kč.

Stejně jako u výše uvedených příkladů bude mzda stanovena po odpočtu výdajů na pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění a po odečtu daně z příjmu.

1. RODINA – Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM v letech 2005 – 2009

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2005:

Příjem manžela	169 668 Kč / rok 2004
Příjem manželky	164 556 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$169\,668 + 164\,556 = 334\,224$ Kč / rok 2004
Životní minimum rodiny činí	$3\,140 + 1\,920 + 2\,490 = 7\,550 \times 12 = 90\,600$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$334\,224/90\,600 = 3,68$$

Jelikož vypočítaný koeficient překračuje hranici snížené výměry 3,0násobku ŽM, děti v této rodině nemají nárok na přídavek na dítě.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2006:

Příjem manžela	184 668 Kč / rok 2005
Příjem manželky	172 668 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$184\,668 + 172\,668 = 357\,336$ Kč / rok 2005
Životní minimum rodiny činí	$3\,260 + 1\,950 + 2\,530 = 7\,740 \times 12 = 92\,880$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$357\,336/92\,880 = 3,84$$

Vzhledem k tomu, že koeficient překračuje hranici 3,0 násobku ŽM, nevzniká této rodině nárok na PND.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2007:

Příjem manžela	199 485 Kč / rok 2006
Příjem manželky	187 485 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$199\,485 + 187\,485 = 386\,970$ Kč / rok 2006
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$386\,970/116\,280 = 3,3$$

Vzhledem k tomu, že přídavek na dítě byl podle platné právní úpravy poskytován, nepřesáhli rozhodný příjem čtyřnásobek životního minima rodiny, uvedená rodina nárok na dávku ve snížené výměře splňuje. Dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 314 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 360 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2008:

Příjem manžela	210 888 Kč / rok 2007
Příjem manželky	198 888 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	$210\,888 + 198\,888 = 409\,776$ Kč / rok 2007

Životní minimum rodiny činí $2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$409\,776/116\,280 = 3,5$$

Od 1. 1. 2008 již koeficient neurčuje typ výměry, protože přídavek na dítě je od tohoto data stanoven pevnými částkami. V případě této rodiny je rozhodující, že svými příjmy překročili pro vznik nároku zákonem stanovený koeficient 2,4 a tudíž nárok na přídavek na dítě nevznikne.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2009:

Příjem manžela 240 828 Kč / rok 2008

Příjem manželky 219 468 Kč

Příjem dětí 0 Kč

Celkový příjem rodiny $240\,828 + 219\,468 = 460\,296$ Kč / rok 2008

Životní minimum rodiny činí $2\,880 + 2\,600 + 1\,960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$460\,296/116\,280 = 3,96$$

V tomto případě rodina také překročila pro vznik nároku zákonem stanovený koeficient 2,4 a tudíž nárok na přídavek na dítě nevznikne.

2. RODINA – Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM v letech 2005 – 2009

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2005:

Příjem manžela 170 688 Kč / rok 2004

Příjem manželky 0 Kč

Příjem dětí 0 Kč

Celkový příjem rodiny 170 688 Kč / rok 2004

Životní minimum rodiny činí $3\,140 + 1\,920 + 2\,490 = 7\,550 \times 12 = 90\,600$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$170\,688/90\,600 = 1,88$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 1,88 určuje výši přídavku na dítě ve snížené výměře, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 269 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 349 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2006:

Příjem manžela	185 688 Kč / rok 2005
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	185 688 Kč / rok 2005
Životní minimum rodiny činí	$3\,260 + 1\,950 + 2\,530 = 7\,740 \times 12 = 92\,880$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$185\,688/92\,880 = 1,99$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 1,99 určuje výši přídavku na dítě ve snížené výměře, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 273 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 355 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2008:

Příjem manžela	215 088 Kč / rok 2007
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	215 088 Kč / rok 2007
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$215\,088/116\,280 = 1,85$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 1,85 je menší než hraniční koeficient 2,4, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 610 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2009:

Příjem manžela	240 828 Kč / rok 2008
Příjem manželky	0 Kč
Příjem dětí	0 Kč
Celkový příjem rodiny	240 828 Kč / rok 2008
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 2\,600 + 960 + 2\,250 = 9\,690 \times 12 = 116\,280$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$240\,828/116\,280 = 2,07$$

Vzhledem k tomu, že koeficient 2,07 je menší než hraniční koeficient 2,4, dítě ve věku 8 let má nárok na dávku ve výši 610 Kč a dítě ve věku 16 let ve výši 700 Kč.

3. RODINA – Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM v letech 2005 – 2009

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2005:

Příjem matky	169 668 Kč / rok 2004
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$3\,140 + 1\,920 + 2\,490 = 7\,550 \times 12 = 90\,600$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$169\,668 + 12\,000 + 20\,400 = 202\,068 / 90\,600 = 2,23$$

Koeficient 2,23 určuje sníženou výměru přídavku na dítě. Dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 269 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 349 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2006:

Příjem matky	184 668 Kč / rok 2005
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$3\,260 + 1\,950 + 2\,530 = 7\,740 \times 12 = 92\,880$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$184\,668 + 12\,000 + 20\,400 = 217\,068 / 92\,880 = 2,33$$

Koeficient 2,33 určuje sníženou výměru přídavku na dítě. Dítě ve věku 8 let má nárok na přídavek ve výši 273 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 355 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2007:

Příjem matky	199 485 Kč / rok 2006
Příjem dítěte 8 let (výživné)	12 000 Kč
Příjem dítěte 16 let (výživné)	20 400 Kč
Životní minimum rodiny činí	$2\,880 + 1\,960 + 2\,250 = 7\,090 \times 12 = 85\,080$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$$199\,485 + 12\,000 + 20\,400 = 231\,885 / 85\,080 = 2,72$$

Koeficient 2,72 určuje sníženou výměru přídatku na dítě. Dítě ve věku 8 let má nárok na přídatvek ve výši 314 Kč, dítě ve věku 16 let ve výši 360 Kč.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2008:

Příjem matky 210 888 Kč / rok 2007

Příjem dítěte 8 let (výživné) 12 000 Kč

Příjem dítěte 16 let (výživné) 20 400 Kč

Životní minimum rodiny činí $2\,880 + 1\,960 + 2\,250 = 7\,090 \times 12 = 85\,080$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$210\,888 + 12\,000 + 20\,400 = 243\,288 / 85\,080 = 2,86$

Koeficient 2,86 je větší než hraniční koeficient 2,4 a tudíž nárok na dávku nevznikne.

Nárok na PND u rodiny s příjmy na úrovni PM od 1.10.2009:

Příjem matky 240 828 Kč / rok 2008

Příjem dítěte 8 let (výživné) 12 000 Kč

Příjem dítěte 16 let (výživné) 20 400 Kč

Životní minimum rodiny činí $2\,880 + 1\,960 + 2\,250 = 7\,090 \times 12 = 85\,080$ Kč

Výpočet nároku na dávku:

Příjem rodiny/životní minimum rodiny = určující koeficient pro vznik nároku

$240\,828 + 12\,000 + 20\,400 = 273\,228 / 85\,080 = 3,21$

Koeficient 3,21 je větší než hraniční koeficient 2,4 a tudíž nárok na dávku nevznikne.

Přehled nároků na přídatvek na dítě v letech 2005 – 2009 u jednotlivých typů rodin je uveden v tabulce v příloze č. 5.

Vlivem legislativních změn nastolených zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, došlo ke snížení výdajů na jednotlivé dávky státní sociální podpory v okrese Vsetín. Celkové výdaje na dávky státní sociální podpory v roce 2008 byly nižší než v roce 2007. A snižování výdajů na dávky pak pokračovalo i v roce 2009. Rodina s příjmy na úrovni minimální mzdy bude stále pobírat přídatvek na dítě ve stejné výši. Rodina s příjmy na úrovni průměrné mzdy po reformě veřejných financí nebude pobírat přídatvek na dítě, protože došlo ke snížení hranice, při které měla na uvedenou dávku nárok.

4 Vyhodnocení výsledků analýzy, návrhy a doporučení

4.1 Zhodnocení analýzy

V předchozí kapitole byly analyzovány změny objemu jednotlivých dávek státní sociální podpory. Výsledkem analýzy bylo, že celkové výdaje na dávky státní sociální podpory v okrese Vsetín, vzhledem ke sledovanému období 2005 - 2009 byly v roce 2008 a 2009 skutečně nižší než v roce 2007, čímž se první hypotéza potvrdila.

Vývoj počtu vyplacených dávek se neustále snižuje, ve srovnání před a po reformě, o 37,5%. Neustále klesá počet dávek mezi jednotlivými lety v průměru o 1 572 za měsíc v okrese Vsetín. Po reformě se pak pokles dávek projevil nejvíce, a to až o 17 522 vyplacených dávek méně než v roce 2007.

Celkové výdaje na dávky SSP v okrese Vsetín po změnách v sociálním systému poklesly o 16%. Z finančního hlediska v roce 2007 bylo vyplaceno o 36,9% více na dávkách než v předešlém roce. Pokud by ovšem byly porovnávány jednotlivé roky nezávisle mezi sebou, byly by zjištěny tyto závěry: v roce 2006 byly výdaje na dávky SSP v okrese Vsetín vyšší pouze o necelá 3% v porovnání oproti roku 2005, v roce 2007, ale nárůst výdajů činil už 40,5 % oproti roku 2005. Celkový růst téměř o polovinu ovlivnilo přijetí předvolebních sociálních balíčků v Poslanecké sněmovně na jaře 2006.

Dále byly v analytické části rozebírány příklady rodin s dětmi s příjmy na úrovni minimální a průměrné mzdy ve sledovaném období 2005 – 2009 v souvislosti s nárokem na přídavek na dítě jako základní rodinnou dávku. Reforma veřejných financí ve vztahu k přídavku na dítě se nejvíce dotkla rodiny s příjmy na úrovni průměrné mzdy, neboť od 1. 10. 2008 jí nárok na přídavek na dítě vůbec nevznikl. Taktéž rodině matky samoživitelky, která dosahuje příjmů na úrovni průměrné mzdy a pobírá na své děti výživné, nárok od 1. 10. 2008 nevznikl.

Dále rodině s jedním výdělečně činným rodičem dosahujícím průměrného příjmu změna výše přídavků na dítě po reformě přinesla zvýšení dávky na obě děti v celkové výši 4,-Kč. Takové zvýšení nemusí být bráno jako dostačující, ale reforma nebyla zvolena proto, aby došlo k navýšení dávek státní sociální podpory. U rodiny s příjmy na úrovni minimální mzdy, kdy oba rodiče pracují, došlo po reformě k celkovému zvýšení přídavku o 4,-Kč.

Rodině s jedním výdělečně činným rodičem dosahujícím příjmu na úrovni minimální mzdy, po reformě celková výše přídavku na dítě poklesne o 206,-Kč a o tuto částku klesnou dávky v celkové výši také v rodině samoživitelky.

Z výše uvedeného plyne, že rodina s příjmy na úrovni minimální mzdy stále bude pobírat přídavek na dítě a rodině s příjmy na úrovni průměrné mzdy nárok na tuto dávku nevznikne, čímž se potvrdila i druhá hypotéza.

Z analýzy dat lze vyčíst, že zamýšlený důsledek reformy veřejných financí byl skutečně naplněn a došlo k omezení výdajů finančních prostředků v okrese Vsetín. Tyto ušetřené finance pak mohou být následně použity na jiných místech.

4.2 Návrhy a doporučení

Z analytické části čerpání finančních prostředků na dávky SSP vyplývá, že vliv reformy veřejných financí zafungoval správným směrem a došlo k poklesu, jak vyplácených dávek tak i finančního čerpání na dávky SSP. Což se pak, také odráží na poklesu mandatorních výdajů státu. Proto bych navrhovala snažit se i nadále udržovat pokles výdajů na dávky a celkové snížení vyplácení dávek SSP.

Z analytické části příkladů fiktivních rodin vyplývá, že pro zlepšení systému SSP by bylo vhodnější zavedení plošného vyplácení přídavku na dítě, kdy by tato dávka náležela každému žadateli. Žadatelé by pouze na kontaktních místech podali žádost o dávku a tato by jim byla automaticky přiznána. Vzhledem k tomu, že tento způsob by byl administrativně méně náročný, došlo by zajisté také na snížení počtů pracovníků úřadu a tento způsob by byl jistě i pohodlnější pro žadatele. Negativním důsledkem plošného zavedení PND by mohl být nárůst finančních prostředků, jelikož by dávka byla vyplácena všem rodinám s dětmi bez rozdílu. Tento nárůst by se však dal kompenzovat zavedením jednotné výše této dávky.

Pozornost bych věnovala také žadatelům, kteří na území České republiky nežijí, a tím nemám na mysli migrující pracovníky. V praxi se vyskytuje mnoho případů, kdy ženy s trvalým pobytem na našem území, ale žijící v cizině, pobírají rodičovský příspěvek. Často se jedná o mladé ženy, které v cizině krátce pracovaly, poté se provdaly za cizince, ale trvalý pobyt v České republice nezrušily. Z pohledu nynější úpravy zákona č. 117/1995 Sb., mají na tuto dávku nárok. Problém vidím v tom, že tyto ženy do sociálního systému ČR přispěly velmi málo nebo vůbec, přesto jeho zabezpečení využívají. V případě, že je dítě umístěno v předškolním zařízení v nepovoleném rozsahu, je velmi obtížné ze strany úřadů práce provádět kontroly.

Jako další doporučení tedy navrhuji navázat přiznání nároku na testované dávky, na účast na sociálním pojištění, tedy aby alespoň jeden z rodičů byl zaměstnaný, nebo vedený

na úřadu práce. Pokud tedy lidé budou do systému přispívat, bude jim to „navráceno“ na základě možnosti čerpat dávky státní sociální podpory.

V důsledku reformy, vznikla nyní rodičům možnost rozhodnout se o délce čerpání a společně s tím i o výši rodičovského příspěvku. Přestože z analýzy vyplývá, že se objem finančních prostředků na tuto dávku v okrese Vsetín snížil, navrhovala bych zkrácení doby pobírání rodičovského příspěvku maximálně na 3 roky. I tak by tato zkrácená doba, byla jednou z nejdelších oproti ostatním evropským zemím.

Také u příspěvku na bydlení byl zaznamenán markantní pokles objemu finančních prostředků oproti předešlým letem. Vzhledem k tomu, že vedle dávek SSP je v systému sociálního zabezpečení také subsystém sociální pomoci, který pomáhá řešit situace spojené s bydlením doplatkem na bydlení, by bylo vhodné příspěvek na bydlení ze systému SSP vyřadit úplně. Vyřazením této dávky by došlo k ušetření finančních prostředků a také ke snížení počtu zaměstnanců úřadů.

V neposlední řadě bych navrhovala zavedení možnosti větších kontrol, prověřování a posílení pravomoci kontrolních oddělení ÚP. K tomuto názoru mě vedou zkušenosti pracovníků ÚP, které mi při mém průzkumu sdělily postřehy, kdy si například o dávku, příspěvek na bydlení, žádají lidé, kteří do formulářů uvádí příjmy nulové, přesto jejich zálohy spojené s bydlením přesahují několik tisíc. Z toho vyplývá, že tito lidé mohou pracovat „na černo“ a mají tak možnost dávku čerpat.

Všechny uvedené návrhy tak směřují i nadále ke snižování mandatorních výdajů státu a také ke snížení počtu pracovníků v administrativě. Sociální systém v České Republice je podle mého názoru velmi štědrý k lidem, kteří státu většinou žádné prostředky neodvádějí a naopak ti, kteří mu přispívají se „nedočkají“ přiznání ani základní dávky, jakou přídavek na dítě bezesporu je.

Závěr

Státní sociální podpora je nedílnou součástí sociální politiky státu, kterou stát aplikuje díky soustavě sociálního zabezpečení. Na realizaci sociálního zabezpečení vydává stát nemalé finanční prostředky ze státního rozpočtu, které jsou více či méně účelně přerozdělovány do jednotlivých subsystémů.

Dávky státní sociální podpory představují ucelený subsystém sociálního zabezpečení, který je převážně určen rodinám s nezaopatřenými dětmi a při některých dalších sociálních situacích.

Cílem práce bylo, zhodnotit dopady reformy veřejných financí na fungování systému SSP a formulovat návrhy a doporučení ke zlepšení systému SSP, a to na základě analýzy dávek státní sociální podpory, poskytovaných v okrese Vsetín v letech 2005 – 2009. Pozornost byla zaměřena na porovnávání objemu vynaložených finančních prostředků na jednotlivé dávky pro rodiny s dětmi v okrese Vsetín v souvislosti od prováděné reformy veřejných financí.

V první části byl popsán systém dávek státní sociální podpory, současná právní úprava, účel a mechanismus dávek SSP. Byly zde rozepsány jednotlivé dávky systému SSP a do tabulek byly shrnuty částky jednotlivých dávek v letech 2005 – 2009.

Analýzou bylo zjištěno, že celkové výdaje na dávky státní sociální podpory v okrese Vsetín, vzhledem ke sledovanému období 2005 – 2009, byly v roce 2008 a 2009 skutečně nižší než v roce 2007, čili před reformou veřejných financí. Čímž se první hypotéza potvrdila. U případů fiktivních rodin vyplynulo z analýzy, že rodina, která má příjmy na úrovni minimální mzdy bude i nadále pobírat přídavek na dítě, kdežto rodině s příjmy na úrovni průměrné mzdy nárok na tuto dávku nevznikne z důvodu snížení hranice. Tímto se potvrdila i druhá hypotéza.

Na základě zjištěných skutečností je doporučováno v části čerpání finančních prostředků na dávky SSP snížení všech vyplácených dávek, a tím udržovat pokles výdajů na dávky, jak bylo zapříčiněno reformou veřejných financí.

V případě fiktivních rodin by bylo vhodnější zavedení plošného vyplácení přídavku na dítě, kdy by tato dávka náležela každému žadateli, a to v jednotné výši dávky, což by mohlo být administrativně méně náročné, pohodlnější pro žadatele a v konečném důsledku by tedy mohlo opět dojít ke snížení výdajů. Na základě konzultace s vedoucí

pracovníci ÚP Vsetín, by se zvýšila pravděpodobnost zabránit úniku finančních prostředků zavedením možnosti větších kontrol, prověřováním a posílením pravomoci kontrolních oddělení ÚP. To ale nebylo řešením mé práce, pouze dílčím zjištěním.

Jak již vyplynulo z analýzy příkladů na fiktivních rodinách, po reformě tyto typy rodin s dětmi, které můžeme na základě jejich příjmu přiřadit ke střední vrstvě obyvatelstva, nedostali rodinnou dávku, na kterou dříve měli nárok. Je tedy možné, že tyto rodiny necítí žádnou podporu ze strany státu. Z čehož vyplývá, že tento systém je pro všechny pracující lidi pečující o děti velmi nemotivující, a proto je potřeba změnit jej tak, aby pracující rodiny s dětmi byly ze strany státu podpořeny a ty nepracující měly zájem svůj postoj změnit.

Seznam použité literatury

a) Knihy

BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. *Státní sociální podpora*. 12. aktualizované a doplněné vydání. Praha : ANAG, 2008. ISBN 978 -80-7263-467-5.

GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-3686-9.

KNAUSOVÁ, I., *Vybrané kapitoly ze sociální politiky*, 2. vydání, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2005. ISBN 80-244-1021-4

KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha : ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

Nařízení vlády č.505/2005 Sb., o zvýšení částek životního minima.

POTŮČEK, M., *Křižovatky české sociální reformy*. 1. vydání. Praha: Slon, 1999. ISBN 80-85850-2.

SIROVÁTKA, T., *Česká sociální politika na prahu 21.století: efektivnost, selhávání, legitimita*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2307-4.

TRÖSTER, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-032-4.

Ústavní zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním minimu.

Zákon. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

b) Tištěná periodika

NEČAS, P. Slovo Petra Nečase, *Práce a sociální politika* ,2007, roč.4, č. 12. ISSN 0049-0962.

c) Elektronické publikace

MPSV, *Sociální reformy*[online].c 2007, poslední revize 8.11.2007 [cit. 16.1.2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz.cs.4747>>.

MPSV, *Sociální reformy* [online].c 2007, poslední revize 8.11.2007 [cit. 16.1.2009].
Dostupné z WWW: <[http://www.mpsv.cz.cs.4775](http://www.mpsv.cz/cs.4775)>.

Úřad práce ve Vsetíně. Dostupné z WWW: <<http://upvsetin.ion.cz/>>

MPSV, *Státní sociální podpora* [cit. 17.4. 2010]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>>

MPSV, *Dávky péstounské péče* [cit. 17.4. 2010] . Dostupné z WWW:
<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece>

d) další zdroje

Interní materiály Úřadu práce ve Vsetíně

Veřejná zpráva pro rok 2006, 2007, 2008 a 2009

Zpráva o situaci na trhu práce v okrese Vsetín pro roky 2006, 2007, 2008 a 2009